

Rozwój myśli księgoznawczej i bibliotekoznawczej

w świetle czasopism naukowych i fachowych
wydawanych na terenach ziem polskich (1901–1939)

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3874

Beata Żołędowska-Król

Rozwój myśli księgoznawczej i bibliotekoznawczej

w świetle czasopism naukowych i fachowych
wydawanych na terenach ziem polskich (1901–1939)

Redaktor serii: Nauka o Książce i Bibliotece
TERESA WILKOŃ

Recenzent
MAGDALENA PRZYBYSZ-STAWSKA

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wstęp	9
Przedmiot i cel badań	9
Źródła i metody badawcze	12
Struktura pracy	14
Stan badań	16

ROZDZIAŁ 1

Rozwój czasopiśmiennictwa środowisk ludzi książki na ziemiach polskich przed odzyskaniem niepodległości	25
1.1. Warunki kształtowania się środowiska bibliologów i bibliotekarzy	25
1.1.1. Od zbieractwa pamiątek narodowych do księgozbiorów fundacyjnych	26
1.1.2. Praca dydaktyczna okazją do refleksji nad teorią	29
1.1.3. O potrzebie teorii warsztatu bibliotekarskiego	37
1.1.4. Uzawodowienie oraz instytucjonalizacja środowisk zainteresowanych książką i biblioteką	42
1.2. Pierwsze periodyczne wydawnictwa, ich profil i przeznaczenie	43
1.2.1. Czasopisma bibliograficzne	46
1.2.2. Czasopisma księgarskie	60
1.2.3. Czasopisma drukarskie i poligraficzne	63
1.2.4. Czasopisma bibliofilskie	71
1.2.5. Czasopisma bibliotekoznawcze i bibliotekarskie	72

ROZDZIAŁ 2

Czasopisma naukowe i fachowe z zakresu nauki o książce i dyscyplin pokrewnych w dwudziestoleciu międzywojennym	81
2.1. Warunki i inicjatywy formujące środowisko bibliologiczne i bibliotekarskie	81
2.1.1. Twórcy teoretycznej refleksji nad kształtem nauki o książce i bibliotece	82
2.1.2. Praktyczne inicjatywy impulsem do rozwoju teorii	95
2.2. Rozwój czasopism podejmujących tematykę książki i bibliotek	102

2.2.1. Czasopisma bibliograficzne	104
2.2.2. Czasopisma księgarskie	112
2.2.3. Czasopisma drukarskie i poligraficzne	116
2.2.4. Czasopisma bibliofilskie	121
2.2.5. Czasopisma bibliotekoznawcze i bibliotekarskie	129
ROZDZIAŁ 3	
Analiza zawartości czasopism naukowych i fachowych w aspekcie rozwoju myśli naukowej związanej z książką i biblioteką	139
3.1. Czasopisma naukowe wydawane w latach 1901–1918	140
3.1.1. „Książka. Miesięcznik, poświęcony bibliografii krytycznej” (1901–1914)	140
3.1.2. „Przegląd Bibliograficzny” (1905–1913)	149
3.1.3. „Przegląd Biblioteczny” (1908–1911)	153
3.2. Czasopisma naukowe wydawane w latach 1918–1939	164
3.2.1. „Exlibris” (1917–1929)	164
3.2.2. „Przegląd Bibliograficzny” (1923–1926)	181
3.2.3. „Silva Rerum” (1925–1939)	186
3.2.4. „Przegląd Biblioteczny” (1927–1939)	209
3.2.5. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” (1929–1930)	246
3.3. Czasopisma fachowe wydawane w latach 1918–1939	251
3.3.1. „Bibliotekarz” (1919)	251
3.3.2. „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” (1929–1939)	256
ROZDZIAŁ 4	
Model bibliologii i bibliotekoznawstwa w świetle czasopism naukowych i fachowych	271
4.1. Kształtowanie się zakresu problematyki bibliologicznej i bibliotekoznawczej – dyscyplin i subdyscyplin na łamach czasopism	272
4.2. Propozycje metodologiczne	297
4.3. Dyskusje wokół terminologii	311
4.4. Popularyzacja polskiego dorobku teoretycznego i badawczego bibliologów oraz bibliotekoznawców	317
4.5. Recepcja zagranicznych teorii i kierunków badawczych	326
4.6. Kontynuacje studiów nad książką i biblioteką	345
Zakończenie	375
Aneksy	379
Bibliografia	411
Indeks osobowy	477
Wykaz tabel	497
Summary	499
Zusammenfassung	501

Wykaz skrótów

A.	– akt
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
Bibl.	– Biblioteka
BJ	– Biblioteka Jagiellońska
BN	– Biblioteka Narodowa
CBW	– Centralna Biblioteka Wojskowa
CGIAL	– Centralnyj Gosudarstwiennyj Istoriceskij Archiw w Leningradzie (Centralne Historyczne Archiwum Państwowe w Leningradzie, dzisiejszym Petersburgu)
cz.	– część
Dz. Ust.	– Dziennik Ustaw
egz.	– egzemplarz
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
IFLA	– International Federation of Library Associations
im.	– imienia
ISO	– International Organization for Standardization
k.	– karta
KEN	– Komisja Edukacji Narodowej
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
m.in.	– między innymi
m.st.	– miasto stołeczne
MWRiOP	– Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
np.	– na przykład
nr	– numer
PAN	– Polska Akademia Nauk
PAR	– Polska Agencja Reklamy
PAT	– Polska Agencja Telegraficzna
PAU	– Polska Akademia Umiejętności

poz.	– pozycja
r.	– rok
red.	– redakcja, redagował
RP	– Rzeczypospolita Polska
s.	– strona
SBP	– Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
S.l.	– sine loco
SARP	– Stowarzyszenie Architektów Polskich
Sp. Akc.	– Spółka Akcyjna
sygn.	– sygnatura
t.	– tom
T.K.N.	– Towarzystwo Kursów Naukowych
TBP	– Towarzystwo Bibliofilów Polskich
tłum.	– tłumaczył/tłumaczyła
UWD	– Urzędowy Wykaz Druków
wyd.	– wydanie, wydał
z.	– zeszyt
ZAiKS	– Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych
ZBP	– Związek Bibliotekarzy Polskich
ZKP	– Związek Księgarzy Polskich
zob.	– zobacz
ZOK	– Zjednoczone Organizacje Księgarskie

Wstęp

Przedmiot i cel badań

Zamierzeniem naukowym postawionym w rozprawie jest ukazanie roli czasopism zakładanych w środowiskach ludzi zawodowo oraz czysto bibliofilsko związanych z książką w rozwoju księgoznawstwa (inaczej bibliologii, nauki o książce) i bibliotekoznawstwa (inaczej nauki o bibliotece) w okresie kształtowania się na ziemiach polskich zrębów teorii i warsztatu badawczego tych dyscyplin, szczególnie intensywnego do roku 1939. Proces ten, wstrzymany przez wybuch wojny, ponownie został ożywiony po 1945 roku, jednak praca organizacyjno-intelektualna realizowana była już w zmienionych warunkach ustrojowych.

Każda sfera wiedzy naukowej podlega przemianom w zakresie precyzowania przedmiotu zainteresowań, celów społecznych, rozwijania metod badawczych, budowania jej teorii i wewnętrznej struktury, ustalania zewnętrznych relacji wobec innych dyscyplin. W wyniku dokonującej się ewolucji poglądów wśród badaczy i nowelizacji wymuszonych przez zjawiska kulturowe potrzeb praktyków oraz pod wpływem zmian zachodzących na styku nauki i technik komunikacji społecznej, gdy tradycja ściera się z nowoczesnością, może nastąpić weryfikacja nazwy używanej w środowiskach naukowych¹. Przykładem dyscypliny, która niejednokrotnie doświadczała takich zmian, jest współczesna bibliologia i informatologia, przyjęta w Polsce w 2011 roku dla jednego z obszarów nauk humanistycznych². Stan ten nie okazał się bynajmniej ostateczny, co pokazała najnowsza, przyjęta w 2018 roku

¹ E. GONDEK: *Słowo wstępne*. W: *Teoretyczne zagadnienia bibliologii i informatologii. Studia i szkice*. Red. EADEM. Katowice 2015, s. 7.

² *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych*. „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” 2011, nr 179, poz. 1065.

klasyfikacja dziedzin i dyscyplin naukowych w Polsce³. Pole tej nauki, wywodząc się z działalności bibliotecznej i starożytnej bibliografii⁴, na przestrzeni lat było nazywane bibliografią, bibliotekoznawstwem, księgoznawstwem czy wreszcie nauką o książce, bibliotece i informacji. Jeszcze po 1945 roku preferowano nazwę „bibliotekoznawstwo” dla kierunku kształcenia zawodowego służb bibliecznych, by w początkach lat siedemdziesiątych włączyć do miana dyscypliny akademickiej informację naukową, a dla odróżnienia kierunku studiów od dyscypliny naukowej w roku 1992 przyjęto nazwę „bibliologia”. Dostrzegalny problem trudności w jednoznacznym zdefiniowaniu pola badań wciąż ewoluujących dyscyplin, jakimi są księgoznawstwo i bibliotekoznawstwo, sprawia, że niezbędne jest podjęcie wysiłku opisu dyskusji, która miała inny przebieg w pierwszych latach XX wieku, inny w II Rzeczypospolitej, inny również po 1945 roku.

Początki nauki o książce wiążą się ściśle z instytucją biblioteki, która na przestrzeni wieków zaczęła być coraz bardziej dostępna i zasobna. Jak zauważył Krzysztof Migoń, istotny był również wkład wszystkich innych instytucji książki – wydawnictw, drukarni, księgarń, i towarzyszący ich rozwojowi wzrost piśmiennictwa fachowego. Historię bibliologii i bibliotekoznawstwa współtworzyło więc także piśmiennictwo powstające w kręgach księgarskich, wydawniczych czy bibliofilskich. W pracach tych znaleźć można wiele treści z zakresu nauki o książce oraz bibliotece⁵. Usamodzieliło się bibliotekoznawstwo, rozwijane na gruncie doświadczeń zawodowych pracowników dużych księżnic i mające służyć przede wszystkim ich potrzebom. Dla nich tworzono pierwsze poradniki bibliotekarskie, podczas gdy ściśle relacje ze środowiskiem księgarzy, wydawców i bibliofilów znajdowały swój wyraz na łamach pism. Z tego powodu przyjęto, że źródłem odzwierciedlającym tok myśli teoretycznej rodzącej się w kontekście praktyki zawodowej do 1939 roku są m.in. czasopisma. Rolę literatury czasowej w rozwoju dyscypliny naukowej podkreśliła Anna Żbikowska-Migoń: „Wśród czynników wyznaczających pojawienie się i okrzepnięcie nowej dziedziny wiedzy naukoznawstwo współczesne wskazuje między innymi takie czynniki księgoznawczej natury: pojawienie się publikacji z tego zakresu, a zwłaszcza ich specjalnych form – czasopism i spisów bibliograficznych”⁶. Badania zawartości czasopism stanowią zatem istotny element studiów nad teorią i praktyką każdej dyscypliny naukowej. Jak zauważa Sławomir Sztobryn, „literatura czasopiśmienna

³ Zgodnie z decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2018 r. bibliologia i informatologia została włączona do nauk o komunikacji społecznej i mediach oraz przeniesiona z obszaru nauk humanistycznych do obszaru nauk społecznych. Zob. *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych*. „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” 2018, poz. 1818.

⁴ E. GONDEK: *Słowo wstępne...*, s. 7.

⁵ K. MIGOŃ: *Z dziejów nauki o książce*. Wrocław 1979, s. 27–28.

⁶ A. ŻBIKOWSKA-MIGOŃ: *Bibliografie bibliologiczne i bibliotekoznawcze. Rozwój i stan obecny*. „Studia o Książce” 1980, t. 10, s. 4.

zawsze stanowi awangardę, początek budowania podstaw określonej nauki, śledzenie jej rozwoju daje obraz jej fazy embrionalnej, analitycznej”⁷. Tego rodzaju wydawnictwa umożliwiają również uchwycenie formalnego bogactwa ówczesnej twórczości, kształtowanie się odmiennych metodologii, nowych terminów i pojęć o niejednakowym stopniu ogólności i odmiennych definicjach.

Czasopisma oczywiście nie stanowią pełnej wykładni ówczesnego stanu teorii oraz badań w dziedzinie nauki o książce i bibliotece, mogą jednak być traktowane jako swoisty wskaźnik tendencji, dążeń i celów, jakie stawiali sobie specjaliści. Poza tym w czasach istotnego braku polskich podręczników bibliotekarskich wydawnictwa te były dla młodych bibliotekarzy „kopalnią wiadomości z dziedziny księgoznawstwa, bibliotekarstwa i bibliografii”⁸, stanowiąc „podstawową lekturę dla kandydatów do państwowego egzaminu bibliotekarskiego”⁹. Analizie poddano zatem pisma reprezentujące następujące zagadnienia związane z książką i biblioteką: bibliofilskie, bibliograficzne, bibliotekarskie i bibliotekoznawcze. Uznano, że należy pokazać zawartość wybranych czasopism wydawanych do wybuchu II wojny światowej, z punktu widzenia rozwoju myśli księgoznawczej i bibliotekoznawczej, czyli recepcję tej myśli na ich łamach, jak też rolę tych dokumentów w upowszechnianiu wiedzy o książce i bibliotece oraz współkształtowaniu jej teorii i warsztatu badawczego. W obrębie przyjętego zakresu pracy skupiono się na kilku problemach badawczych. Autorka stanęła przede wszystkim przed pytaniem, czy literatura czasowa rozwijała koncepcję dyscypliny kształtowaną wówczas przez naukowców w monografiach i podręcznikach, czy towarzyszyła tworzeniu polskiej terminologii i metodologii badań nad książką i biblioteką, a tym samym jaki udział w zawartości analizowanych czasopism miały teksty poświęcone teorii badań, metodologii, aspektom warsztatowym i źródłoznawczym. Następny obszar odnosił się do pytania, jakie inspiracje zagraniczne recypowano i upowszechniano w Polsce, czy w badanych czasopismach informowano o ówczesnym stanie rozwoju teorii dyscypliny w Polsce i na świecie oraz czy wiedzę tę popularyzowano poprzez recenzje wiodących monografii i czasopism zagranicznych. Odpowiedzi na te pytania pozwolą określić naukowe funkcje badanych periodyków i ich udział w kształtowaniu nauki o książce i bibliotece.

Cezura czasowa badań obejmuje lata 1901–1939. Datę początkową stanowi rok, w którym zaczęto wydawać „Książkę”, najstarsze z analizowanych czasopism, zaś końcową – wybuch II wojny światowej, skutkujący zaprzestaniem publikowania tego typu wydawnictw. Interesujące wydaje się rozszerzenie analizy o okres poprzedzający odzyskanie niepodległości. Na przykładzie nielicznie ukazujących się wówczas pism, w których zaczęto publikować artykuły o różnym stop-

⁷ S. SZTOBRYN: *Polskie badania nad myślą pedagogiczną w latach 1900–1939 w świetle czasopiśmiennictwa. Ujęcie metahistoryczne*. Łódź 2000, s. 28.

⁸ M. DEMBOWSKA: „Przegląd Biblioteczny” wczoraj – dziś – jutro. „Przegląd Biblioteczny” 1977, z. 3, s. 238.

⁹ Ibidem.

niu naukowości, ukazano pewną ewolucję myśli naukowej i praktycznej refleksji nad problematyką książki oraz rolą biblioteki i pracowników bibliotek. W rozdziale I zaprezentowana została historia czasopiśmiennictwa od pierwszej połowy XIX wieku, czyli okresu, w którym zainicjowano wydawanie czasopism bibliograficznych zamieszczających informacje o książkach. Zasięg terytorialny badań wyznaczają granice historyczne ziem polskich pod zaborami oraz granice II Rzeczypospolitej.

Źródła i metody badawcze

Chcąc rozpoznać tytuły pism środowiska ludzi związanych z książką i biblioteką, jakie ukazywały się do 1939 roku, niezbędne było skorzystanie z bibliografii polskich, przede wszystkim *Bibliografii polskiej XIX stulecia* Karola Estreichera¹⁰, *Bibliografii prasy polskiej 1832–1864* w opracowaniu Bolesława Korczaka¹¹, *Prasy lwowskiej w dwudziestoleciu międzywojennym* Jerzego Jarowieckiego i Barbary Góry¹², *Prasy lwowskiej w latach 1864–1918* Jerzego Jarowieckiego¹³, *Prasy krakowskiej 1795–1918* Mariusza Jakubka¹⁴, *Bibliografii czasopism warszawskich 1579–1981* w opracowaniu Konrada Zawadzkiego¹⁵. Kwerendzie poddano również *Spis tytułów prasy polskiej 1865–1918* Aleksandry Garlickiej¹⁶. Ważną dla realizowanego tematu literaturą okazały się także opracowania z zakresu historii czasopiśmiennictwa¹⁷, historii nauki¹⁸ oraz bibliotekarstwa XIX wieku i II Rzeczypospolitej¹⁹.

¹⁰ K. ESTREICHER: *Bibliografia polska XIX stulecia*. Kraków 1906–1916.

¹¹ *Bibliografia prasy polskiej 1832–1864*. Oprac. B. KORCZAK. Warszawa 1968.

¹² J. JAROWIECKI, B. GÓRA: *Prasa lwowska w dwudziestoleciu międzywojennym : próba bibliografii*. Kraków 1994.

¹³ J. JAROWIECKI: *Prasa lwowska w latach 1864–1918: bibliografia*. Kraków 2002.

¹⁴ M. JAKUBEK: *Prasa krakowska 1795–1918*. Kraków 2004.

¹⁵ *Bibliografia czasopism warszawskich 1579–1981*. Oprac. K. ZAWADZKI przy współudziale Z. BRULIŃSKIEJ i in. T. 1–3. Warszawa 1994–2001.

¹⁶ A. GARLICKA: *Spis tytułów prasy polskiej 1865–1918*. Warszawa 1978.

¹⁷ H. WIĘCKOWSKA: *Zarys czasopiśmiennictwa naukowego w Polsce*. „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”. Seria E 1966, z. 2, s. 87–110; A. PACZKOWSKI: *Prasa polska w latach 1918–1939*. Warszawa 1980; *Prasa polska w latach 1864–1918*. Oprac. Z. KMIECIK [i in.]. Warszawa 1976; J. ŁOJEK, J. MYŚLIŃSKI, W. WŁADYKA: *Dzieje prasy polskiej*. Warszawa 1988; W.M. KOLASA: *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku)*. *Naukometryczna analiza dyscypliny 1945–2009*. Kraków 2013.

¹⁸ *Historia nauki polskiej*. T. 4, 1863–1918. Cz. 1 i 2. Red. B. SUCHODOLSKI. Wrocław 1987; *Historia nauki polskiej*. T. 5, 1918–1951. Cz. 1, *Warunki rozwoju nauki polskiej*. Red. B. SUCHODOLSKI. Wrocław 1992.

¹⁹ H. WIĘCKOWSKA, I. TREICHEL: *Zarys dziejów polskich bibliotek oraz bibliografii i bibliologii polskiej*. „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”. Seria E 1966, z. 2, s. 61–85; Z. GACA-

Podstawowy materiał źródłowy do badań stanowiły czasopisma wydawane na ziemiach polskich pod zaborami i w Polsce po odzyskaniu niepodległości, prezentujące różne zagadnienia związane z książką i biblioteką, a istotą procesu badawczego była analiza treściowa poszczególnych numerów. Przystępując do analizy czasopism pod kątem ich wkładu w rozwój dyscypliny, trzeba mieć świadomość, że bez pogłębionych badań i dokładnej eksploracji treści, bez zbadania ich zasięgu i recepcji trudno stwierdzić, które w największym stopniu wpłynęły na rozwój nauki o książce i bibliotece, które odzwierciedlały ówczesne poszukiwania teoretyczne i prace badawcze. Część periodyków, z racji zasięgu i profilu tematycznego, można uznać za czołowe w tej kategorii wydawnictw. Za podstawowe kryterium doboru pism do badań przyjęto więc jasno określone cele, zakres tematyczny oraz zgodność składu redakcji z tematyką. Wydaje się, że wystarczy dokonać wyboru tych reprezentatywnych tytułów, rezygnując z mniej ważnych, by mimo to zebrać wystarczający materiał do przedstawienia roli tej grupy dokumentów w rozwoju dyscypliny. Nie może to być jednakże podstawa do formułowania wniosków odnoszących się do całej produkcji czasopiśmienniczej tamtego okresu.

W terminologii prasoznawczej istnieje wyraźne rozróżnienie zadań, jakie stawiane są czasopismom fachowym i naukowym. W *Encyklopedii wiedzy o prasie* znajdziemy definicję określającą czasopisma fachowe jako grupę „czasopism treści specjalnej, poświęconych popularyzowaniu i wdrażaniu osiągnięć naukowych w praktyce zawodowej [...] charakteryzują się tym, że zawierają artykuły i materiały przeznaczone dla określonej grupy zawodowej, mają pomagać w szkoleniu i podnoszeniu kwalifikacji zawodowych [...]”²⁰. Z kolei powinność czasopism naukowych polega na „utrwalaniu i upowszechnianiu oryginalnych wyników badań naukowych [...] odgrywają istotną rolę w procesie integracji kręgów ludzi związanych zawodowo z nauką [...] uważa się je za główne źródła bieżącej informacji naukowej i miejsce publikowania rozpraw”²¹. Mimo tej odmienności ról i zadań, w procesie empirycznym uwzględniono również grupę pism fachowych skierowanych do bibliotekarzy, gdyż stanowiły one swoiste *novum* w tym środowisku i redakcje ambitnie podchodziły do konstruowania ich zawartości. Poza tym założeniem pracy nie jest porównanie poszczególnych tytułów czasopism, które ukazywały się z różną częstotliwością, w różnych okresach czasu, i reprezentowały inne profile tematyczne, ale analiza ich wkładu w rozwój księgoznawstwa i bibliotekoznawstwa. Zrezygnowano przy tym z badania czasopism adresowanych do społeczności drukarskich, gdyż wydawnictwa te były szczegó-

-DĄBROWSKA: *Bibliotekarstwo II Rzeczypospolitej: zarys problemów organizacyjnych i badawczych*. Wrocław 1983; J. WŁODARCZYK: *Kształtowanie się zawodu bibliotekarskiego w okresie zaborów*. Łódź 1990; J. PUCHALSKI: *Źródła do historii bibliotek w Polsce w latach 1918–1947*. Warszawa 2007.

²⁰ *Encyklopedia wiedzy o prasie*. Red. J. MAŚLANKA. Wrocław 1976, s. 40.

²¹ Ibidem, s. 47–48.

łowo eksplorowane przez Hannę Tadeusiewicz²². Badaczka wykazała, że autorzy podejmowali w nich przede wszystkim zagadnienia praktyczne, dotyczące zawodowego środowiska drukarzy. Na łamach tych pism, mających charakter ściśle fachowy, sporadycznie podnoszono ogólne, naukowe tematy. Rzadziej w literaturze przedmiotu w sposób syntetyczny przedstawiano w tym świetle grupę czasopism księgarskich. Kwerenda autorki niniejszej pracy wykazała, iż tematyka książki i biblioteki podejmowana była głównie na łamach „Przeglądu Księgarskiego”, lecz zamieszczano tam teksty o charakterze przyczynkowym i sprawozdawczym, rozproszone w poszczególnych działach pisma. Dlatego ich wpływ na rozwój nauki nie został poddany analizie.

W trakcie przygotowywania książki, organizując warsztat metodologiczny, za najbardziej przydatną uznano metodę analizy zawartości czasopism, która pozwoliła na przeprowadzenie analizy frekwencyjno-tematycznej, czyli zbadanie i opisanie częstotliwości występowania tematów związanych z księgoznawstwem i bibliotekoznawstwem na łamach badanych pism. Pomocne było utworzenie dla tychże badań klucza kategoryzacji treści, dzięki któremu możliwe stało się liczbowe przedstawienie częstości występowania omawianych w artykułach zagadnień, a w konsekwencji wyprowadzenie wniosków na podstawie uchwyconych tendencji. Ten aspekt badań uzupełniony został elementami metody statystyczno-porównawczej, która znalazła zastosowanie w procesie pełniejszej analizy oraz porządkowania zebranego materiału w formie tabel. Użyteczne okazały się również metody: bibliograficzna oraz analizy i krytyki piśmiennictwa, za pomocą których na podstawie literatury przedmiotu dokonano opisu i oceny dotychczasowego stanu badań dotyczących podjętego w książce tematu. W celu zobrazowania rozwoju czasopism prezentujących problematykę książki i biblioteki, w tym przestrzennego usytuowania ich redakcji, zastosowano metodę historyczną i topograficzną.

Struktura pracy

Praca składa się z czterech rozdziałów²³. Potrzeba pełnego spojrzenia na wkład czasopism w rozwój myśli naukowej wymagała określenia warunków,

²² Zob. m.in.: H. TADEUSIEWICZ: *Drukarstwo polskie drugiej połowy XIX wieku w świetle fachowych czasopism drukarzy z lat 1872–1900: problematyka zawodowa i społeczna*. Łódź 1982; EADEM: *Stan badań i stopień zaawansowania prac nad historią polskich czasopism typograficznych w latach 1901–1939*. W: *Nauka o książce, bibliotece i informacji naukowej we współczesnym świecie*. Red. M. BANACKA. Warszawa 2003, s. 74–77.

²³ W przytaczanych cytatach zachowano pisownię oryginalną. Uwspółcześniono jedynie tzw. pisownię joty oddawaną przez i, j, y. Dotyczyło to najczęściej wyrazów, takich jak: bibliofil/bibliofil, bibliografia/bibliografia, biblioteka/biblioteka, edukacji/edukacji.

w jakich były powoływane, oraz wskazania ówczesnego stanu dyscypliny, którą reprezentowały. Zagadnienie to podjęto w dwóch pierwszych rozdziałach pracy, mając na względzie zaprezentowanie najważniejszych inicjatyw formujących środowisko bibliologiczne i bibliotekarskie: do 1918 roku (rozdział 1) oraz w okresie dwudziestolecia międzywojennego (rozdział 2). Wskazano na uwarunkowania instytucjonalne, organizację edukacji bibliotekarzy, wydarzenia stanowiące forum wymiany myśli bibliologicznej i praktycznych osiągnięć, ponadto przedstawiono postaci prekursorów tworzących teoretyczny potencjał polskiego księgo- i bibliotekoznawstwa, ich poglądy i najważniejszy repertuar wydawniczy (jednak bez wgłębiania się w monograficzną analizę działalności poszczególnych twórców). Dokonano też przeglądu wydawanych czasopism ludzi książki. W tym celu charakterystyką, ze szczególnym uwzględnieniem danych formalno-wydawniczych, objęto pięć grup wydawnictw: bibliograficzne; księgarskie; drukarskie i poligraficzne; bibliofilskie; bibliotekoznawcze i bibliotekarskie. Omawiając sylwetki członków redakcji i współpracowników czasopism, starano się ustalić pełne brzmienie imion dla wszystkich nazwisk²⁴. Tam, gdzie było to niemożliwe, zdecydowano się na pozostawienie pierwszej litery imienia, ewentualnie nazwiska, czyli zapisu, który w odniesieniu do niektórych osób wprowadziła sama redakcja danego pisma.

W rozdziale 3 odtworzono kompozycję badanych czasopism naukowych i fachowych (ich strukturę, typy informacji) oraz zaprezentowano wyniki analizy treści pozwalające ukazać wkład danego tytułu w rozwój refleksji teoretycznej i kierunków badawczych znajdujących odzwierciedlenie na jego łamach. Analizie poddano 9 tytułów czasopism: „Bibliotekarz”, „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy”, „Exlibris”, „Książka”, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”, „Przegląd Bibliograficzny”, „Przegląd Biblioteczny” (1908–1911 [za lata 1908–1909])²⁵, „Przegląd Biblioteczny” (1927–1939) i „Silva Rerum”. Pisma te podzielono na trzy grupy, uwzględniając kryterium chronologii wydawniczej i uniwersalności treści²⁶: 1) czasopisma naukowe wydawane do 1918 roku; 2) czasopisma naukowe wydawane w okresie dwudziestolecia międzywojennego; 3) czasopisma fachowe ukazujące się również w odrodzonej Polsce. Problematyka księgoznawcza i bibliotekoznawcza jest bardzo rozproszona w kompozycji tych pism, gdyż przedstawiano ją w różnych działach i przy wykorzystaniu rozmaitych gatunków dziennikarskich: od artykułów, poprzez kroniki, recenzje, po życiorysy czy sprawozdania. Szczegółowej analizie poddano artykuły, przyjęto bowiem, że przede wszystkim na ich podstawie można określić zaintere-

²⁴ Między innymi na podstawie publikacji: *Słownik pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz Polski dotyczących*. T. 1, *Pseudonimy i kryptonimy od A–K*. T. 2, *Pseudonimy i kryptonimy od L–Ż*. T. 3, *Wykaz nazwisk pisarzy*. Oprac. A. BAR przy współudziale W.T. WISŁOCKIEGO i T. GODŁOWSKIEGO. Kraków 1936–1938.

²⁵ Daty wydania wprowadzono dla rozróżnienia dwóch czasopism o tym samym tytule.

²⁶ Zob.: *Słownik terminologii medialnej*. Red. W. PISAREK. Kraków 2006, s. 26.

sowania naukowe badaczy oraz poznać stan ówczesnej wiedzy księgo- i bibliotekoznawczej dającej odzwierciedlenie uprawianych dyscyplin. W tym celu przejrano wszystkie numery wskazanych pism, które pojawiły się na rynku wydawniczym do 1939 roku. Było to 580 numerów, czasem łączonych. Analiza treści artykułów pozwoliła wyodrębnić 415²⁷ pozycji bibliograficznych (pełny wykaz znajduje się w *Bibliografii – Część II Czasopisma naukowe i fachowe*), które stały się podstawą opracowania problematyki związanej z książką i biblioteką. Teksty pogrupowano, wykorzystując zespół kategorii tematycznych. Pozwoliło to uporządkować różnorodny, niezwykle bogaty materiał i sformułować wnioski.

Rolę podsumowania pełni rozdział ostatni, w którym przedstawiono model bibliologii i bibliotekoznawstwa wyłaniający się ze struktury i treści analizowanych czasopism. Rozdział ten składa się z sześciu części, które dotyczą kolejno: kształtowania się zakresu problematyki bibliologicznej i bibliotekoznawczej na łamach czasopism; wkładu czasopism w rozwój metodologii i terminologii w ramach dyscypliny księgoznawczej i bibliotekoznawczej; inspiracji ówczesnymi pracami naukowymi, polskimi oraz zagranicznymi. Ukazanie tej problematyki, zwłaszcza przywołanie dyskusji wokół metod badawczych oraz terminologii, jak również popularyzacji zagranicznych treści, wymagało sięgnięcia do pełnej zawartości eksplorowanych dokumentów. W dalszej kolejności zaprezentowano realizowane w badanych pismach tematy badawcze, które znalazły kontynuatorów po 1945 roku. Różnorodność zagadnień podjętych w tym rozdziale pozwala nakreślić obraz omawianych dyscyplin wyłaniający się z tekstów publikowanych w czasopismach i jednocześnie rolę tych czasopism jako przestrzeni kształtowania teorii i warsztatu badawczego.

Pracę zamykają *Zakończenie* oraz *Aneksy*, które porządkują i uzupełniają zebrany materiał badawczy. Całość dopełniają: *Wykaz skrótów*, *Bibliografia*, *Indeks osobowy* (który w układzie alfabetycznym rejestruje nazwiska osób występujących w publikacji) oraz *Wykaz tabel*.

Stan badań

Analiza literatury przedmiotu pokazuje, że dzieje i rozwój czasopism środowisk księgoznawczych i bibliotekoznawczych oraz ich wkład w kształtowanie nauki o książce i bibliotece nie doczekały się kompleksowego opracowania. Badania nad tymi dokumentami w Polsce najczęściej nie zmierzały do całościowego ujęcia tego zagadnienia.

²⁷ Jako jedną pozycję bibliograficzną traktuję również artykuł wieloczęściowy.

Rzadkością są monografie podejmujące problematykę czasopism powstających w kręgach ludzi książki. Wyjątek stanowi temat prasy zawodowej drukarzy polskich, przedstawiony w publikacjach H. Tadeusiewicz²⁸ i Stanisława Ciepłowskiego²⁹. Podstawowym założeniem H. Tadeusiewicz było potraktowanie czasopism jako źródła do badań dziejów drukarstwa polskiego. Zachowane pisma z drugiej połowy XIX wieku badaczka poddała dokładnej analizie treści, co pozwoliło wyodrębnić kilka kluczowych obszarów omawianych na łamach pism drukarskich: problematyka zawodu, zagadnienia techniki drukarskiej, warunki pracy i płacy, kształcenie zawodowe, organizacje, drukarnie związkowe, zjazdy drukarskie, udział drukarzy w ruchu społecznym oraz inne problemy związane z drukarstwem. Odmienny cel badawczy przyświecał S. Ciepłowskiemu, który skupił się na uporządkowaniu wiedzy o warszawskich czasopismach z lat 1907–1939, poddając je przede wszystkim charakterystyce bibliograficzno-typograficznej, rzadziej merytorycznej. Jako podstawę klasyfikacji autor przyjął funkcję czasopisma w środowisku zawodowym, co pozwoliło mu wyróżnić trzy grupy wydawnictw: czasopisma fachowe, informacyjne i anonsowe; czasopisma artystyczno-fachowe; czasopisma zawodowe. Wydarzeniem na bibliotekoznawczym rynku wydawniczym była monografia Zbigniewa Gruszki³⁰ poświęcona „Przeglądowi Bibliotecznemu”. Podobnie jak książka H. Tadeusiewicz, ukazała się ona w środowisku łódzkich badaczy i jako jedyna dotąd publikacja dotyczyła w całości pojedynczego tytułu, w tym przypadku pierwszego polskiego naukowego czasopisma bibliotekarskiego. Wychodząc od dziejów „Przeglądu Bibliotecznego” z lat 1908–1911, autor przedstawił początki czasopisma wydawanego pod tym samym tytułem od roku 1927 oraz jego przemiany i charakter w kolejnych okresach funkcjonowania do współczesności. Z. Gruszka, analizując treści poszczególnych numerów, wskazał na podstawowe zagadnienia z zakresu bibliologii oraz bibliotekarstwa podejmowane na łamach pisma.

Poza wymienionymi pracami zdecydowana większość tekstów to artykuły w czasopismach oraz przyczynkowe rozdziały w pracach zbiorowych. Te prezentujące rozwój wybranego czasopisma często powstawały z okazji rocznic i jubileuszy. Największej liczby publikacji tego typu doczekał się „Przegląd Biblioteczny”³¹,

²⁸ H. TADEUSIEWICZ: *Drukarnictwo polskie drugiej połowy XIX wieku...*

²⁹ S. CIEPŁOWSKI: *Warszawskie czasopisma poligrafów 1897–1939*. Warszawa 1995.

³⁰ Z. GRUSZKA: „*Przegląd Biblioteczny*”: *monografia*. Łódź; Warszawa 2012.

³¹ J. GRYCZ: *Pierwsze dziesięciolecie „Przeglądu Bibliotecznego”*. „Przegląd Biblioteczny” 1937, z. 1–2, s. 1–14; I. TUROWSKA-BAR: *Edward Kuntze jako redaktor „Przeglądu Bibliotecznego” 1927–1948*. „Przegląd Biblioteczny” 1967, s. 110–130; W. WIECZOREK: *Rola „Przeglądu Bibliotecznego” w teorii i praktyce bibliotekarstwa lat 1927–1939*. „Przegląd Biblioteczny” 1969, z. 2/3, s. 185–212; M. DEMBOWSKA: „Przegląd Biblioteczny”..., s. 235–249; EADEM: *50-lecie „Przeglądu Bibliotecznego”*. „Informator Bibliotekarza i Księgarza” 1977, s. 119–123; B. SORDYLÓWA: „Przegląd Biblioteczny” *tradycja i współczesność (75 lat czasopisma)*. „Przegląd Biblioteczny” 2002, z. 1–2, s. 67–87; H. TADEUSIEWICZ: *Redaktorzy naczelni „Przeglądu Bibliotecznego”*. Sylwetki. „Przegląd Biblioteczny” 2007, z. 4, s. 489–507; B. SORDYLÓWA: „Przegląd Biblioteczny” 80 lat

a autorem pierwszej był Józef Grycz, który w 1937 roku omówił 10 początkowych lat funkcjonowania pisma. Z kolei pięćdziesięciolecie tego periodyku uczczono w 1977 roku specjalnym zeszytem³², została również opublikowana bibliografia jego zawartości za lata 1927–1996³³.

Tematyce czasopism poświęcono w 1997 roku zeszyt 4 „Przeglądu Bibliotecznego”, w którym zamieszczono materiały z narady na temat: „Współpraca czasopism bibliotekarskich i pokrewnych”, zorganizowanej 23 maja 1997 roku z okazji siedemdziesięciolecia pisma. Omówiono wówczas 19 tytułów czasopism bibliotekarskich z zakresu nauki o książce i nauki o informacji naukowej. W grupie tej znalazły się też najstarsze pisma: „Bibliotekarz”, „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”, „Przegląd Biblioteczny”. Natomiast osiemdziesięciolecie wydawnictwa zaowocowało w 2007 roku jubileuszowym numerem „Przeglądu Bibliotecznego” w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej. Bezpośrednio do dziejów czasopisma nawiązywały trzy teksty. H. Tadeusiewicz przedstawiła sylwetki redaktorów od momentu założenia pisma; Barbara Sordylowa przybliżyła jego historię i ewolucję w ciągu osiemdziesięciu lat; z kolei Marianna Banacka i Barbara Sosińska-Kalata przypomniały okoliczności powołania kwartalnika i zaprezentowały zawartość pierwszego rocznika. W kolejnych jubileuszowych numerach wydanych w języku angielskim (w 2012³⁴ i 2017³⁵ roku) nie podejmowano już tematyki czasopiśmienniczej. Redakcja zamieszczała w nich artykuły na temat sytuacji bibliotekarstwa w Polsce w historycznym i współczesnym aspekcie. Uzupełnieniem wspomnianych rozważań, skupionych z reguły na dziejach pisma, są również publikacje³⁶, w których autorzy ukazali określone zagadnienia problemowe prezentowane na łamach „Przeglądu Bibliotecznego”.

W literaturze przedmiotu poświęconej czasopismom bibliologicznym i bibliotekoznawczym dominują teksty o charakterze przyczynkowym. Są to opracowania jednego tytułu lub określonej grupy czasopism, m.in. bibliofilskich, bibliograficznych, bibliotekarskich czy księgarskich. Autorzy tych tekstów nie omawiali jednak

w służbie bibliotekarstwa. „Przegląd Biblioteczny” 2007, z. 4, s. 508–520; M. BANACKA, B. SOSIŃSKA-KALATA: „Przegląd Biblioteczny” – rocznik 1927. „Przegląd Biblioteczny” 2007, z. 4, s. 521–552; Z. GRUSZKA: *Zarys historii „Przeglądu Bibliotecznego”*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2015, nr 1, s. 318–330.

³² „Przegląd Biblioteczny” 1977, z. 3.

³³ *Bibliografia zawartości „Przeglądu Bibliotecznego”: 1927–1976 (R. 1–44)*. Oprac. J. PELCOWA przy współudziale I. GORCZYŃSKIEJ, Z. PIETRZAK i Z. PŁUCIENNIK. Wrocław 1978.

³⁴ „Przegląd Biblioteczny” 2012, The Special Issue on the 85th Anniversary.

³⁵ „Przegląd Biblioteczny” 2017, The Special Issue on the 90th Anniversary of the Library Review and IFLA Congress and 83rd General Conference in Wrocław.

³⁶ Z. GRUSZKA: *Udział Józefa Grycza w pracach nad „Przeglądem Bibliotecznym” w latach 1927–1939*. „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” 2011, z. 5, s. 41–52; A. BAJOR: *Bibliotekoznawstwo w opinii Jana Muszkowskiego: analiza publikacji w „Przeglądzie Bibliotecznym” (1927–1952)*. W: *Książka, biblioteka, informacja: między podziałami i wspólnotą*. IV. Red. J. DZIENIAKOWSKA, M. OLCZAK-KARDAS. Kielce 2015, s. 411–426.

wszystkich tytułów ukazujących się w określonym czasie na rynku wydawniczym, ograniczając się jedynie do wskazania kilku najważniejszych. Najliczniejszą grupę tekstów stanowią opracowania pojedynczych tytułów czasopism bibliotekarskich i bibliotekoznawczych. Poza wspomnianym „Przeglądem Bibliotecznym” omówienia doczekały się pisma fachowe: „Bibliotekarz” z 1919 roku oraz „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” w roku 1934 przemianowany na „Bibliotekarza”. Autorzy publikacji³⁷ przypomnieli i zestawili najważniejsze daty i fakty w rozwoju obu tych wydawnictw oraz dokonali ogólnej charakterystyki zawartości, bez szczegółowej analizy treści. Ryszard Przelaskowski podkreślił jednak dobitnie, że pisma te odegrały „dużą rolę w rozwoju bibliotekoznawstwa, jako doskonaly nauczyciel i powaźny dokumentalista”³⁸.

Zestawienia bibliotekarskich czasopism polskich i zagranicznych podjęła się Krystyna Stachowska³⁹, omawiając krótko historię ich powstania. Również celem artykułu Józefa Korpały⁴⁰ było dokonanie przeglądu polskich czasopism bibliotekarskich ukazujących się jednak przede wszystkim po 1945 roku. Pisząc o najstarszych pismach, badacz krótko wspomniął o dziejach powołania „Bibliotekarza”, „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej”, „Przeglądu Bibliotecznego”, „Rocznika Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”. Barbara Góra⁴¹ w kilku numerach „Poradnika Bibliotekarza” zamieściła *Mały leksykon polskich czasopism bibliotekarskich*, omawiając również wymienione wcześniej tytuły.

Opracowań doczekało się również pismo naukowe wydawane przez Ossolineum. Józef Adam Kosiński⁴² nakreślił krótko historię i profil tematyczny „Czasopisma Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”, które, zmieniając kilka-

³⁷ W. DĄBROWSKA: *Pierwsze wcielenie „Bibliotekarza”. Przyczynek do dziejów prasy bibliotekarskiej*. „Bibliotekarz” 1963, nr 11, s. 321–328; J. KORNECKA: *Bibliotekarz. Lata 1929–1939*. „Bibliotekarz” 1963, nr 11, s. 328–334; R. PRZELASKOWSKI: *Rys dziejów czasopisma „Bibliotekarz” (1919–1963)*. „Przegląd Biblioteczny” 1964, z. 3, s. 153–162; A. KEMPA: *Nasz poprzednik (W 80. rocznicę „Bibliotekarza”)*. „Poradnik Bibliotekarza” 1999, z. 4, s. 10–11; *Co nam zostało z tych lat. 80-lecie „Bibliotekarza” 50-lecie „Poradnika Bibliotekarza”*. Warszawa 2000. Zob. też: H. LANGER: *Obraz Biblioteki Wzorowej na łamach periodyków Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy (1929–1939)*. „Bibliotheca Nostra” 2016, nr 3, s. 73–85; B. ŻOŁĘDOWSKA-KRÓL: *Architektura biblioteczna na łamach czasopisma „Bibliotekarz” w latach trzydziestych XX wieku*. W: *O etosie książki. Studia z dziejów bibliotek i kultury czytelnicej*. Red. T. WILKOŃ. Katowice 2017, s. 270–278.

³⁸ R. PRZELASKOWSKI: *Rys dziejów czasopisma...*, s.162.

³⁹ K. STACHOWSKA: *Fachowe czasopisma bibliotekarskie polskie i zagraniczne*. W: *Materiały biblioteczne z konferencji organizowanych w latach 1963–1968 przez Biuro Wydawnictw i Bibliotek PAN*. Wrocław 1971, s. 45–57.

⁴⁰ J. KORPAŁA: *Przegląd polskich czasopism bibliotekarskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1977, nr 3, s. 251–279.

⁴¹ B. GÓRA: *Mały leksykon polskich czasopism bibliotekarskich*. „Poradnik Bibliotekarza” 1989, nr 10, s. 27–29; 1990, nr 9, s. 30–32; 1990, nr 11–12, s. 31–34; 1991, nr 1/2, s. 33–35.

⁴² J.A. KOSIŃSKI: „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”: *informacja*. „Przegląd Biblioteczny” 1997, z. 4, s. 393–395.

krotnie tytuł, pozostawało wydawnictwem historycznym o profilu naukowym. Podobnie Jan Kolasa⁴³ przy okazji publikacji bibliografii czasopisma ossolińskiego przedstawił ideę jego stworzenia przez Józefa Maksymiliana Ossolińskiego oraz ewolucję w zakresie realizowania programu naukowego. Dzieje wydania pierwszego zeszytu „Czasopisma”, w tym problemy z cenzurą, zreferował Teofil Modelski⁴⁴.

Przyczynek do dziejów czasopisma „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” opracowała Barbara Wysocka⁴⁵, wymieniając redaktorów poszczególnych zeszytów oraz ich układ treściowy. Tytuł ten omówili także Paulina Buchwald-Pelcowa⁴⁶, Marceli Kosman⁴⁷ i Andrzej Mężyński⁴⁸. P. Buchwald-Pelcowa w wydaniu „Rocznika Biblioteki Narodowej” z 1967 roku dokonała analizy treści ośmiu zeszytów czasopisma według wyróżniających się grup tematycznych, do których zaliczyła: historię Biblioteki Kórnickiej; publikację katalogów, inwentarzy i opisów bibliograficznych fragmentów zbiorów tworzących pewne całości oraz przedruki poszczególnych zabytków literackich czy źródeł historycznych. Z kolei M. Kosman na łamach „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej” w 1977 roku przedstawił zawartość poszczególnych zeszytów pisma. Najbardziej aktualny charakter ma artykuł A. Mężyńskiego, który podjął się podobnego zadania jak P. Buchwald-Pelcowa. W tym celu dokonał oceny 25 zeszytów pisma (z lat 1929–2001), które, jak określił, należy do „grona »ojców założycieli« periodyków polskich bibliotek naukowych”⁴⁹. Przedstawił profil zainteresowań redakcji, wydzielając kilka bloków tematycznych: historia ogólna; historia literatury polskiej; inwentarze i katalogi wybranych kolekcji Biblioteki Kórnickiej; historia Biblioteki Kórnickiej (łącznie z jej bibliotekarzami); materiały do biografii właścicieli dóbr kórnickich Miasta Kórnik i Bnin, Fundacja „Zakłady Kórnickie”; informacje dotyczące aktualnych wydarzeń z życia Biblioteki Kórnickiej (sprawozdania z działalności, wspomnienia pośmiertne itp.); wydawnictwa i prace wydawnicze Biblioteki Kórnickiej; varia; opisy kolekcji Biblioteki Kórnickiej; księgoznawstwo (historia bibliotek, czytelnictwa, księgarstwa); zamek kórnicki i jego wyposażenie. Zało-

⁴³ J. KOLASA: *Bibliografia czasopisma Zakładu Narodowego im. Ossolińskich 1828–1869*. „Rocznik Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 1957, t. 5, s. 475–576.

⁴⁴ T. MODELSKI: *Ossolineum i czeskie Muzeum Narodowe*. „Rocznik Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 1953, t. 4, s. 195–292.

⁴⁵ B. WYSOCKA: „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”. „Przegląd Biblioteczny” 1997, z. 4, s. 403–405; EADEM: „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”. *Zarys historii*. W: *Czasopisma naukowe bibliotek, archiwów, muzeów. Tradycje – role – perspektywy*. Red. A. KRÓLCZYK. Kórnik 2010, s. 45–50.

⁴⁶ P. BUCHWALD-PELCOWA: „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”. „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1967, z. 3, s. 453–461.

⁴⁷ M. KOSMAN: „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” *spojrzenie wstecz i perspektywy*. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 1977, z. 13, s. 5–18.

⁴⁸ A. MĘŻYŃSKI: *Ocena 25 zeszytów „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej” (1929–2001)*. „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 2003, z. 26, s. 251–270.

⁴⁹ Ibidem, s. 252.

zeniem tej i pozostałych prac był rozkład zainteresowań pisma, nie dokonywano w nich oceny merytorycznej poszczególnych artykułów. Na uwagę w opracowaniu A. Mężyńskiego zasługuje porównanie zawartości analizowanych zeszytów z celami, jakie pismu wytyczył J. Grycz w zeszycie pierwszym „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej”.

Czasopisma bibliofilskie także doczekały się opracowań. Marek Czechowski⁵⁰ na łamach „Roczników Bibliotecznych” zaprezentował kilka mniej znanych tytułów wydawanych w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Więcej uwagi poświęcono pismom „Exlibris”⁵¹ oraz „Silva Rerum”⁵². W 1952 roku Kazimierz Witkiewicz⁵³ zestawiał bibliografie obu czasopism, dostępne w formie maszynopisu w Dziale Starych Druków w Bibliotece Jagiellońskiej. Duże znaczenie dla uporządkowania wiedzy o działalności Towarzystwa Miłośników Książki w Krakowie, w tym jego aktywności wydawniczej, ma monografia Barbary Szornel-Dąbrowskiej⁵⁴ *Towarzystwo Miłośników Książki w Krakowie w latach 1922–1939*. Autorka scharakteryzowała oba pisma, podkreślając, że wniosły one olbrzymi wkład w intensyfikację naukowych badań księgoznawczych. W jednym z rozdziałów omówiła udział krakowskich bibliofilów w rozwoju nowoczesnej nauki o książce. W tym celu przywołała najważniejsze publikacje tego środowiska, również zamieszczone na szpaltach czasopism, przypisując je do kilku wydzielonych obszarów tematycznych, takich jak: historia książki, dzieje bibliotek, bibliografia, inkunabulistyka, historia oprawy książkowej, historia ekslibrisu, bibliofilstwo, historia prasy, silesiana i zabytki literatury polskiej.

⁵⁰ M. CZECHOWSKI: *Czasopisma bibliofilskie*. „Roczniki Biblioteczne” 1986, z. 1–2, s. 241–257.

⁵¹ J. WADOWSKI: „Exlibris” – czasopismo księgoznawców i bibliofilów. „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1966, t. 2, s. 231–263; E. CZERNIAKOWSKA, M. CZERNIAKOWSKA: *W osiemdziesiątą piątą rocznicę założenia pierwszego polskiego czasopisma bibliofilskiego „Exlibris”*. Gdańsk 2002.

⁵² J. RUŻYŁŁO-STASIAKOWA: *W poszukiwaniu podstaw teoretycznych bibliofilstwa polskiego na łamach „Silva Rerum”*. „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1974, t. 10, s. 165–180; *Silva Rerum. Series nova, wychodzi, jak jest gotowa, redagują sowizrrzały, co Warszawy nie widziały: niech im sprzyja łaska boska i wolna (choć goła) Rzeczypospolita Krakowska. Finiscoronatopus. Sylwę niniejszą wydumał, zbierał i przygotował Tadeusz Ulewicz, przy współdziałaniu przyjacielsko-krytycznym Władysława Berbelickiego. Układ graficzny z zachowaniem, o ile możliwości dawnego schematu wydawniczego międzywojennej „Silvae Rerum” oprac. Janusz Bruchnalski i Lech Przybylski*. Kraków 1981; K. ŚWIERZOWSKI: *Nieznane numery „Silva Rerum”*. „Bibliofil” 1987, [nr 1], s. 8.

⁵³ K. WITKIEWICZ: *Bibliografia „Exlibrisu” 1917–1929*. Kraków 1952. Biblioteka Jagiellońska, Oddział Starych Druków sygn. 584125 III [maszynopis]; IDEM: *Bibliografia „Silva Rerum” czasopisma Towarzystwa Miłośników Książki w Krakowie 1925–1939*. Kraków 1952. Biblioteka Jagiellońska, Oddział Starych Druków sygn. 584126 III [maszynopis].

⁵⁴ B. SZORNEL-DĄBROWSKA: *Towarzystwo Miłośników Książki w Krakowie w latach 1922–1939*. Kraków 2001.

Jednym z inicjatorów badań dziejów czasopism bibliograficznych był Stanisław Jarkowski⁵⁵. Jego pracę kontynuowali Zenon Kmiecik⁵⁶, J. Korpała⁵⁷, Emilia Kurdybacha⁵⁸ oraz Wanda Piusińska⁵⁹. Dążeniem autorów było w tym przypadku przede wszystkim uporządkowanie informacji o dostępnych na rynku tytułach pism oraz przedstawienie ich przydatności w rejestrowaniu spisów bibliograficznych polskich druków.

Niekwestionowanym autorytetem w dziedzinie badania czasopism drukarskich jest wspomniana wcześniej H. Tadeusiewicz – autorka licznych opracowań⁶⁰, w których starała się przybliżyć mało znane tytuły, śledziła stan ich

⁵⁵ S. JARKOWSKI: *Czasopiśmiennictwo bibliograficzne polskie a rejestracja polskiej produkcji wydawniczej*. Warszawa 1916.

⁵⁶ Z. KMIECIK: *Przegląd periodyków fachowych w Królestwie Polskim (1864–1885)*. *Pisma bibliograficzne, ekonomiczne, prawnicze, techniczne, rolnicze i medyczne*. „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1971, t. 10, z. 1, s. 33–52.

⁵⁷ J. KORPAŁA: *Dzieje bibliografii w Polsce*. Warszawa 1969.

⁵⁸ E. KURDYBACHA: *Zarys historii bibliografii do 1939 roku (ze szczególnym uwzględnieniem Polski)*. Warszawa 1960, s. 34–35.

⁵⁹ W. PIUSIŃSKA: *Polskie czasopisma bibliograficzne w latach 1901–1927*. „Przegląd Biblioteczny” 1963, z. 2, s. 92–101.

⁶⁰ H. TADEUSIEWICZ: „Przegląd Drukarski” – nieznane czasopismo fachowe z końca XIX wieku. „Roczniki Biblioteczne” 1971, z. 1–2, s. 43–55; EADEM: „Przegląd Drukarski” Seweryna Baylego. „Roczniki Biblioteczne” 1974, z. 1–2, s. 373–382; EADEM: „Budzik” (1883) – pismo drukarzy krakowskich. „Roczniki Biblioteczne” 1975, z. 1–2, s. 201–215; EADEM: „Praca. Dwutygodnik poświęcony sprawom drukarskim” (Lwów 1878). „Roczniki Biblioteczne” 1976, z. 3–4, s. 771–785; EADEM: „Przewodnik dla Spraw Drukarsko-Litograficznych” lwowskie czasopismo fachowe z końca XIX w. „Roczniki Biblioteczne” 1976, z. 1–2, s. 189–234; EADEM: „Czcionka” (1872–1876) – pierwsze czasopismo drukarskie w Polsce. „Roczniki Biblioteczne” 1977, z. 3–4, s. 749–799; EADEM: „Ognisko. Czasopismo dla spraw drukarskich i pokrewnych zawodów”: (okres pierwszy 1895–1900). „Roczniki Biblioteczne” 1978, z. 1–2, s. 57–116; EADEM: *Polskie czasopisma drukarskie XIX wieku: (stan zachowania i stan badań, charakterystyka bibliograficzno-typograficzna)*. „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1979, nr 2, s. 25–40; EADEM: „Grafika” (1912). „Roczniki Biblioteczne” 1979, z. 2, s. 117–126; EADEM: *Problem kształcenia zawodowego drukarzy na łamach galicyjskich czasopism drukarskich z lat 1872–1900*. „Ze Skarbcza Kultury” 1980, z. 34, s. 113–124; EADEM: *Czasopisma drukarskie galicyjskie z lat 1872–1900 jako źródła do dziejów drukarstwa polskiego XIX wieku*. „Studia o Książce” 1981, s. 113–152; EADEM: *Organizacje zawodowe drukarzy lwowskich w świetle ich prasy fachowej z lat 1872–1900*. „Roczniki Biblioteczne” 1982, z. 1–2, s. 77–107; EADEM: *Problematyka zawodowa i społeczna na łamach galicyjskich czasopism drukarzy z lat 1872–1901*. „Rocznik Biblioteki Narodowej” 1981/1982, s. 279–312; EADEM: „Drukarz i Księgarz” (1897–1901) – pismo warszawskich typografów. „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1983, z. 3, s. 35–47; EADEM: *1 Maja w świetle prasy drukarzy we Lwowie (1889–1900)*. „Kwartalnik Historii Ruchu Zawodowego” 1986, nr 2, 71–77; EADEM: „Pracownik Graficzny” (1928–1939). Część 1, *Powstanie czasopisma. Zagadnienia fachowe*. „Roczniki Biblioteczne” 1986, 1–2, s. 111–135; EADEM: *Walka strajkowa drukarzy galicyjskich w świetle ich prasy fachowej XIX wieku*. „Z Pola Walki” 1987, nr 3, s. 93–99; EADEM: „Pracownik Graficzny” (1928–1939). Część 2, *Problematyka zawodowa i społeczna*. „Roczniki Biblioteczne” 1987, z. 2, s. 151–191; EADEM: *Czasopismo „Grafika” (1930–1934, 1938–1939) i jego znaczenie dla rozwoju przemysłu i sztuki typograficznej w Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego*. „Rocznik Gdański” 2001, s. 147–166; EADEM: *Problematyka artystyczna i zawo-*

zachowania w polskich bibliotekach, analizowała zawartość treściową tej grupy fachowych wydawnictw ciągłych. Artykuły z tego zakresu tematycznego przygotowali również S. Cieplowski⁶¹, Andrzej Kłossowski⁶² i Marcin Żynda⁶³.

Tematyka czasopism księgarskich stanowiła przedmiot analiz kilku badaczy. Bogdan Klukowski⁶⁴ w rozdziale swej monografii *Księgarstwo i zawód księgarza w Polsce* wskazał najważniejsze tytuły czasopism, takie jak „Księgarz” czy „Przegląd Księgarski”. Ryszard Salinger⁶⁵, Stanisław Tarkowski⁶⁶ oraz Marek Tobera⁶⁷ odtwarzali dzieje tego typu pism z dwudziestolecia międzywojennego, ustalając szczegóły dotyczące ich częstotliwości, objętości, szaty graficznej, tematyki i charakteru poszczególnych rubryk. Największej liczby publikacji doczekał się „Przegląd Księgarski”. W ostatnich latach tytuł ten stał się przedmiotem eksploracji Moniki Olczak-Kardas⁶⁸, która poruszyła m.in. tematykę zagranicznych rynków książki w recepcji „Przeglądu Księgarskiego” u schyłku lat trzydziestych XX wieku oraz opracowała bibliografię zawartości pisma. Redaktorzy „Przeglądu Księgarskiego” również zamieszczali materiały na temat działalności

dowa na łamach „Grafiki” z lat 1930–1939. „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum” 2002, nr 11, 127–145; EADEM: *Stan badań i stopień zaawansowania prac...*, s. 74–77; EADEM: „Poradnik Graficzny” (1905–1906) i „Polski Poradnik Graficzny” (1908): przyczynek do dziejów etosu piśmiennictwa drukarzy. „Roczniki Biblioteczne” 2005, s. 257–266.

⁶¹ S. CIEPŁOWSKI: *Czasopisma drukarzy warszawskich 1878–1939*. „Biuletyn Poligraficzny” 1975, nr 4, s. 42–59; IDEM: „Grafika Polska” – czasopismo drukarzy. „Biuletyn Poligraficzny” 1975, nr 12, s. 33–46.

⁶² A. KŁOSSOWSKI: *Nieznane warszawskie czasopismo drukarskie („Z dziedziny sztuki drukarskiej” 1878–1879)*. „Roczniki Biblioteczne” 1964, z. 3/4, s. 509–531; IDEM: *Pierwsze warszawskie czasopismo [„Z dziedziny sztuki drukarskiej” 1878–1879]*. „Poligrafika” 1965, nr 5, s. 124–125.

⁶³ M. ŻYNDĄ: „Drukarnia Pomorska” (1933–1939) jako narzędzie kształtowania świadomości i właściwych postaw drukarzy oraz wzmacniania ich Związku Zawodowego. „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2008, nr 1, s. 143–150.

⁶⁴ B. KLUKOWSKI: *Księgarstwo i zawód księgarza w Polsce*. Warszawa 2008; IDEM: *Sto lat „Przeglądu Księgarskiego”. Trudna kronika tytułu*. „Wiadomości Księgarskie” 2010, nr 2, s. 74–76.

⁶⁵ R. SALINGER: „Księgarz” w dwudziestoleciu międzywojennym. „Księgarz” 1970, nr 3, s. 42–49; IDEM: „Przegląd Księgarski” w latach 1918–39. „Księgarz” 1971, nr 3, s. 44–54.

⁶⁶ S. TARKOWSKI: *Czasopisma księgarskie w Polsce*. „Księgarz” 1963, nr 2, s. 63–64; IDEM: *Pięćdziesiąt lat „Księgarza”*. „Księgarz” 1963, nr 4, s. 50–52.

⁶⁷ M. TOBERA: *Od „Przeglądu Księgarskiego” do „Biblioteki Analiz”. Uwagi na temat dziejów polskiej prasy branżowej o rynku książki (1910–2010)*. W: *350 lat prasy polskiej*. Red. M. JABŁONOWSKI, U. JAKUBOWSKA, D. KUŹMINA, M. TOBERA. Warszawa 2012, s. 135–156.

⁶⁸ M. OLCZAK-KARDAS: *Rynek książki za granicą na łamach „Przeglądu Księgarskiego” w latach 1938–1939*. „Rocznik Świętokrzyski”. Seria A. Nauki humanistyczne 2010, t. 32, s. 31–43; EADEM: *Księgarstwo II Rzeczypospolitej w świetle ogłoszeń w „Przeglądzie Księgarskim”*. Kielce 2012; EADEM: „Przegląd Księgarski” 1918–1939: adnotowana bibliografia zawartości. T. 1, 1918–1925. Kielce 2016; EADEM: „Przegląd Księgarski” jako źródło informacji o czytelnictwie w dwudziestoleciu międzywojennym (na przykładzie roczników 1930–1939). W: *O etosie książki...*, s. 339–353.

pisma – na uwagę zasługują zwłaszcza teksty Stanisława Pliszczyńskiego⁶⁹ i Adama Szymańskiego⁷⁰.

Spośród badaczy polskich czasopism z zakresu bibliologii i bibliotekoznawstwa ukazujących się w okresie międzywojennym warto wymienić środowisko krakowskie reprezentowane przez Jerzego Jarowieckiego⁷¹ i Grażynę Wronę⁷². J. Jarowiecki w swych publikacjach dążył do rejestracji tychże tytułów. W książce *Studia nad prasą polską XIX i XX wieku* zauważył, że „Liczną grupę czasopism stanowiła prasa fachowa [...]. Były wśród nich czasopisma bibliotekarskie i księgarskie (27) [...]. Duża ilość czasopism bibliotekarskich i księgarskich wynikała z faktu istnienia licznych bibliotek i bogatych księgozbiorów [...]”⁷³. Do najważniejszych tytułów badacz zaliczył „Exlibris”, „Przegląd Antykwarski”, „Przewodnik Bibliograficzny” oraz „Wiadomości Biblioteczne”.

G. Wrona w książce *Polskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*, prezentując czasopisma zgodnie z istniejącym w badanym okresie czasu systemem porządkowania nauki, jeden z podrozdziałów w ramach nauk humanistycznych i społecznych poświęciła bibliologii. Podkreśliła, że w kształtowaniu podstaw teoretycznych nauki o książce dużą rolę odegrały takie tytuły, jak: „Exlibris”, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”, „Przegląd Biblioteczny”, „Rocznik Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”, „Silva Rerum”. Dokonując krótkiej charakterystyki wskazanych wydawnictw, autorka przedstawiła wewnętrzną strukturę czasopism, wymieniła nazwiska ich redaktorów, a także znanych teoretyków i praktyków polskiego bibliotekarstwa i bibliografów współpracujących z czasopismami.

Przegląd stanu badań pokazał, że o ile w pracach poświęconych „Przeglądowi Bibliotecznemu” oraz czasopismom fachowym środowiska bibliotekarzy podkreśla się udział tych pism w rozwoju bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa, o tyle w tekstach przedstawiających inne czasopisma (za wyjątkiem pracy B. Szornel-Dąbrowskiej) nie analizuje się roli, jaką odegrały one w rozwoju teorii i warsztatu badawczego księgoznawstwa i bibliotekoznawstwa. Dotąd nie prowadzono też badań większej grupy czasopism pod kątem rozwoju tych dyscyplin czy określenia wkładu periodyków w kształtowanie metod badawczych i terminologii. Zamierzeniem autorki prezentowanej książki jest próba wypełnienia w literaturze tej dostrzegalnej luki.

⁶⁹ S. PLISZCZYŃSKI: „Przegląd Księgarski” w latach 1918–1928. „Przegląd Księgarski” 1928, nr 49, s. 826–830.

⁷⁰ A. SZYMAŃSKI: *Szlakiem rozwoju*. „Przegląd Księgarski” 1929, nr 51, s. 789–790.

⁷¹ J. JAROWIECKI, B. GÓRA: *Prasa lwowska...*; J. JAROWIECKI: *Studia nad prasą polską XIX i XX wieku*. Kraków 1997; IDEM: *Dzieje prasy polskiej we Lwowie do 1945 r.* Kraków; Wrocław 2008.

⁷² G. WRONA: *Polskie czasopisma naukowe w latach 1918–1939*. Kraków 2005; EADEM: *Czasopisma naukowe archiwów, muzeów, bibliotek i muzeów w II Rzeczypospolitej*. W: *Czasopisma naukowe bibliotek...*, s. 115–127.

⁷³ J. JAROWIECKI: *Studia nad prasą...*, s. 80.

Indeks osobowy

- A.B. zob. Birkenmajer Aleksander
Aarsbo Jens 408
Abb Gustav 408
Abramowicz Ludwik 397
Ackerknecht Erwin 405, 408
Acomb Henry W. 409
Adamczyk Jadwiga 360, 453
Adarjukow W.J. 405
Adler Jadwiga 96, 442
Albert Wielki, święty 169, 286, 303, 415
Albertrandi Jan Baptysta zob. Albertrandi Jan Chrzyciel
Albertrandi Jan Chrzyciel 231, 353
Albrecht Hohenzollern zob. Albrecht Pruski
Albrecht Pruski, książę 240
Aldrovandi Ulisses 187, 192, 195, 417
Aleksandrowicz Tadeusz 357, 442
Altenberg Herman 108
Ameisenowa Zofia 171, 180, 231, 232, 235, 280, 286, 287, 301, 304, 305, 415, 421
Anczyc Władysław Ludwik 51, 52, 123, 134, 338, 387, 389, 397, 405
Andriolli Michał Elwiro 205, 285, 420
Andrysiak Ewa 83, 442
Andrysowicz Łazarz 201, 300
Andrzejewska Jadwiga 279, 442
Andrzejewski Jerzy 279, 442
Anna z Sapiehów Czartoryska 235
Antoniewicz Władysław 399
Arct Michał 108
Arnoldowa Maria 260, 427
Arsenjew Sergiusz 340, 406, 407
Assbury Edward 217, 291, 421
Audin Marius 344, 405
Augustyniak Jan 216, 226, 259, 265, 295, 296, 421, 427
Augustyniakowa Irena 268, 427
Babicki Władysław 380
Babik Wiesław 451
Badecki Karol 76, 135, 160, 164, 170, 197, 272, 281, 397, 414, 415, 417, 431, 439
Baemler Jan 169, 286, 302, 416
Bajor Agnieszka zob. Gołda Agnieszka
Balliger John 267
Balzer Oswald Marian 142, 236, 338, 339, 405, 431
Bałabuch Henryk 45, 443
Banacka Marianna 18, 81, 116, 234, 348, 443, 462, 470
Bandtkie Jerzy Samuel 29, 30, 31, 32, 203, 239, 431, 458, 471
Banér Johan Gustav 337
Banke Jørgen 339, 404
Bannister Arthur Thomas 406
Bańkowski Piotr 340, 348, 353, 407, 443
Bar Adam 15, 189, 206, 207, 281, 307, 340, 407, 417
Baran Władysław 320, 398
Baranowski Henryk 135, 443
Baranowski Ignacy Tadeusz 82, 396, 397
Barenbaum Iosif Evseevič 25, 443
Barlow Fred 410
Bartczak Beata 141, 443
Bartłomiej syn Marcina z Poznania 237
Bartoszewicz Adam Dominik 49, 50, 455

- Bartoszewicz Kazimierz 52
Barwiński Eugeniusz 396, 397
Barycz Henryk 192, 195, 196, 230, 236, 280, 287, 288, 301, 302, 351, 356, 417, 421, 443
Batowski Aleksander 174, 285, 416
Batowski Aleksander Konstanty 174, 285, 416
Batowski Henryk 400
Baturewicz Franciszek 408, 409, 410
Baumgart Jan 81, 82, 84, 86, 326, 443
Bayle Seweryn 22, 68, 470
Bąk Krzysztof Marek 358, 443
Beckmann Johann 408
Bednarska-Ruszajowa Krystyna 31, 443, 444
Bednarski Stanisław 280, 400, 401
Bednarski Szczęśny 63
Benedykt z Nursji 234
Bentkowski Feliks Jan 31, 47, 206, 419, 431, 446, 469
Bentkowski Leon 232
Berbelicki Władysław 21, 125, 466
Berezowska-Morsztynkiewiczowa Irena 408
Bernacki Ludwik 56, 84, 90, 91, 96, 122, 129, 168, 178, 297, 313, 360, 382, 385, 401, 415, 431, 432, 439, 443, 458
Bernhardi Luise 340, 404
Bielak Franciszek 159, 170, 180, 415, 432, 444
Bieliński Józef 157, 414, 432
Bieńkowska Barbara 25, 45, 90, 354, 355, 358, 444, 457, 462, 473
Bieńkowski Wiesław 87, 454, 468
Biernacka Maria Magdalena 34, 434, 444
Biernacki Władysław 62, 115
Biesiadecki Franciszek 121, 122, 124, 125, 167, 174, 181, 287, 314, 320, 351, 385, 388, 399, 401, 415
Birkenmajer Aleksander 36, 77, 85, 87, 90, 94, 98, 99, 104, 108, 109, 122, 124, 125, 133, 134, 167, 168, 169, 171, 175, 176, 180, 187, 188, 202, 208, 213, 214, 225, 226, 233, 234, 235, 279, 280, 281, 284, 286, 287, 289, 294, 296, 297, 300, 301, 302, 303, 304, 307, 313, 322, 337, 338, 339, 340, 342, 351, 360, 386, 400, 401, 404, 405, 406, 407, 415, 417, 421, 422, 431, 432, 439, 444, 462
Biske Karol 161
Biskupski Bolesław 232
Black Mary Joanna Louisa 405
Bleskina Olga Nikolaevna 350, 471
Błaszczczyński Michał 179, 472
Bober Adam Wiktor 116, 117
Bochnak Adam 201, 285, 417
Bodniak Stanisław 130, 193, 196, 201, 243, 247, 248, 249, 250, 285, 287, 306, 351, 390, 417, 422, 427, 432
Boekhorst Peter 372, 465
Boffito Giuseppe 405
Bogusławski Lucjan 119, 382,
Boguszewska Anna 121, 445,
Boguszewska Maria 200
Bohatkiewicz Aleksander Wiktor 29, 30, 31, 33, 149, 432, 454
Bohonos Maria 359, 360, 451
Bona Sforza d'Aragona, królowa Polski 362
Bongiovanni Bernard 204, 281, 418
Borecký Jaromir 340, 404
Borkowska Urszula 362, 445
Bornsteinowa Jadwiga 93, 224, 225, 246, 295, 308, 318, 325, 397, 399, 422, 432
Borowič B.O. 406
Borowy Waclaw 180, 188, 321, 399, 400, 418, 432
Bostwick Artur Elmore 257
Boucicaut de marszałek zob. Le Maingre Jean
Braniccy, rodzina 27, 52
Branicki Adam 232
Bratanowski Anastazy 193
Brensztejn Michał 182, 241, 338, 398, 405, 422, 432
Brockhaus Edward 59
Broda Jan 358, 445
Brodziński Kazimierz 166, 416
Brodzka Alina 45, 471
Bromek Karol 190, 288, 357, 418
Bronowski Mikołaj 230, 287, 307, 422
Brońka Joanna 366, 445
Broś Jan Kazimierz 65
Brożek Jan 199, 285, 420
Brożek Ludwik 188, 357, 358, 418, 445
Bruchnalski Janusz 21, 125, 467
Bruchnalski Wilhelm 165, 415
Brückner Aleksander 55, 109, 147, 170, 318, 347, 396, 397, 412
Brulińska Zofia 12
Brynda Maria 352, 446
Brzeg-Piskozub Adam 178, 432
Brzezińska-Stec Halina 372, 448
Brzęczkowski Stanisław 399

- Brzostowski Aleksander Bolesław 54
Brzozowska Zdzisława 83, 445
Buchwald-Pelcowa Paulina 20, 25, 32, 34, 84, 279, 356, 359, 445, 453
Buczek Karol 91, 194, 216, 228, 231, 232, 287, 289, 290, 291, 307, 322, 348, 352, 400, 418, 422, 432
Budka Włodzimierz 90, 191, 192, 195, 203, 204, 230, 239, 240, 246, 280, 281, 287, 288, 289, 301, 303, 305, 306, 307, 314, 340, 365, 366, 401, 408, 418, 422, 433, 442, 445, 464
Budzyk Kazimierz 90, 445
Bujak Franciszek 108, 446
Bukowska Elżbieta 278, 446
Bułakowski Adam 108
Bułatowa Swietłana O. 354, 446
Bulhak Henryk 90, 446
Buonaccorsi Filip 199, 200, 367, 457
Burckhardt Felix 406
Burkot Antoni 70, 116
Burne-Jones Edward 274
Burska Irena 260, 427
Bury Ryszard de 398
Butlerowa Łucja 358, 446
Bykowski Leon 91, 95, 132, 262, 266, 324, 327, 343, 390, 391, 400, 402, 403, 408, 409, 410, 433
Bystroń Jan Stanisław 88, 320, 324, 325, 398, 399, 403, 433
Cain Julien 410
Callier Edmund 48
Carrol Marie J. 406
Cavanaugh Eleanor S. 408
Celestyna Gryzelda z Zamoyskich 250
Celichowski Zygmunt 141, 243, 248, 291, 426
Centnerszwer Gabriel 319
Chawkina Lubow Borisovna 345, 405
Chlebus Ewa 179, 208, 446
Chłędowski Adam Tomasz 47
Chmiel Adam 41, 175, 177, 180, 203, 284, 303, 305, 306, 312, 313, 318, 415, 418, 433, 438
Chodowiecki Daniel 172, 174, 415
Chojcka Ewa 278, 446
Chojnacki Władysław 358, 446
Chołoniewscy, rodzina 166
Chopin Fryderyk 157, 159, 235
Choraczyńska Helena 31, 446
Chrzanowscy, rodzina 105, 194, 287, 421, 441
Chrzanowski Ignacy 55, 57, 76
Chwalewik Edward 91, 126, 172, 200, 224, 285, 313, 357, 366, 367, 398, 399, 415, 418, 433, 446, 468
Ciampi Sebastiano 195
Ciechanowska Zofia 100, 125, 238, 281, 326, 400, 405, 406, 407, 422
Cieńscy, rodzina 160
Cieplowski Stanisław 17, 23, 63, 70, 120, 447
Ciesielski Augustyn 365, 447
Cieslewski Tadeusz, syn 120
Ciołek Michał Jerzy 31, 439
Cisek Sabina 305, 447
Cobden-Sanderson Thomas James 274
Cockerell Douglas 407
Cockerell Sidney Carlyle 407
Collijn Isak 168, 433
Cook Albert S. 409
Costa Ugo 344, 407, 409
Coyecque Ernest 407
Cónsole Alfredo 409
Crane Walter 274
Credo Waclaw 70
Crozet Leon 98, 344, 402, 406, 409, 433
Cubrzyńska-Leonarczyk Maria 369, 461
Cutter Charles Ammi 41, 433
Cybulski A. 69
Czacki Tadeusz 27, 158, 193, 231
Czapnik Grzegorz 83, 86, 451, 462, 463, 471
Czarkowski Ludwik 398
Czarnecka Jadwiga 224, 468
Czarnecki Jerzy 238, 423
Czarnecki Zygmunt 90, 298, 438
Czarnowska Maria 371, 447
Czarnowski Stanisław Jan Nepomucen 53
Czartoryscy, rodzina 27, 91, 141, 175, 178, 198, 227, 228, 231, 232, 233, 234, 235, 284, 287, 359, 416, 419, 422, 424, 427, 432
Czartoryska Izabela Dorota z Flemmingów 194
Czartoryski Adam Jerzy 178, 232, 415
Czechowski Marek 21, 72, 126, 447
Czczot Jan 159
Czerniakowska Ewa 21, 447
Czerniakowska Małgorzata 21, 447
Czerwijowski Faustyn 39, 82, 91, 92, 131, 151, 253, 260, 262, 266, 294, 306, 323, 325, 390, 391, 398, 402, 403, 406, 413, 416, 428, 433
Czubek Jan 52, 159, 318, 396, 397, 444
Czubińska Magdalena 366, 447, 465

- Dahl Svend 339, 404
 Danilewiczowa Maria 196, 326, 418
 Daniluk Józef 64
 Dantyszek Jan 173, 416
 Danysz-Fleszarowa Regina 132, 391
 Darasz Wojciech 198
 David Pierre 228, 290, 307, 423
 Dawid Jan Władysław 268
 Dawidowa Jadwiga 141, 433, 268
 Dąbcańska Helena 288
 Dąbkowski Przemysław 176, 306, 415
 Dąbrowska Jadwiga 109, 242, 423
 Dąbrowska Janina 403
 Dąbrowska Wanda 19, 35, 92, 97, 114, 131, 132, 223, 224, 251, 252, 253, 255, 263, 267, 291, 294, 310, 323, 324, 325, 327, 340, 342, 343, 386, 391, 398, 399, 400, 402, 403, 407, 408, 409, 410, 412, 416, 417, 423, 428, 433, 447, 468
 Dąbrowski Jan 314, 442
 Decjusz Just Ludwik 191
 Decjuszowie, rodzina 190, 191, 287, 289, 306, 418
 Delisle Leopold Victor 41, 330
 Dembowska Maria 11, 17, 85, 94, 444, 447, 459
 Demby Stefan 75, 76, 109, 128, 132, 154, 161, 162, 224, 257, 272, 342, 346, 384, 414, 433, 466
 Demian Igor 126
 Denis Michael 30, 37
 Denisjew Witalij N. 409
 Derfert-Wolf Lidia 372, 447, 448
 Derwich Marek 368, 369, 370, 448, 453, 465, 473
 Des Loges Marian 401
 Destrez Jean 301, 407, 432
 Dewey Melvil 41, 145, 156, 277
 Dębicki Zdzisław 57, 398
 Dębowski Marek 354, 448
 Dickstein Samuel 42, 55, 75
 Dippel Stefan 61, 448
 Długolecki Józef 70
 Dobrowolska Hanna 88
 Dobrowolska Wanda 135, 249, 322, 325, 326, 342, 400, 401, 402, 403, 406, 432, 433, 434
 Dobrowolski Adam 188, 418
 Dobrowolski Antoni 98
 Dobrowolski Kazimierz 87, 134, 136, 172, 233, 237, 246, 280, 286, 297, 302, 305, 327, 361, 362, 401, 406, 423, 434, 448, 454
 Dobrzycki Henryk 76, 384
 Dobrzycki Jerzy 181, 201, 285, 418, 420
 Dobrzyńska-Rybicka Ludwika 400, 401
 Dorn Boris Andreevich 167
 Dorżyniewicz Stanisław 128
 Døssing Thomas 339, 404
 Doubleday William Elliott 409
 Drabczyński Marian 120
 Drége Helena 82
 Drobny Emil 197, 302, 418
 Drozdowicz-Jurgielewiczowa Irena zob. Jurgielewiczowa Irena
 Drzewicki Jan 200
 Drzewicki Maciej, biskup 172, 173, 174, 199, 200, 302, 366, 367, 368, 420, 465, 472
 Drzewicki Maciej, prałat kolegiaty łączyczej 200
 Dubrowski Piotr Pietrowicz 350
 Duff Brown James 257, 344, 408
 Dukwicz Dorota 349, 445
 Dunin-Borkowski Stanisław 38, 39, 434, 435
 Dunin-Wolski Piotr 190, 191, 192, 289, 355, 356, 463
 Dür Jan zob. Dür-Durski Jan
 Dür-Durski Jan 204, 285, 418
 Dygasiński Adolf 170, 415
 Działyński Adam Tytus 27, 57, 129, 130, 247, 248, 249, 250, 367, 427, 432
 Działyński Jan Kanty 129, 130, 234, 248
 Działko Karl 41
 Dzieciakowska Jolanta 18, 443, 457
 Dzierżyński Józef 114
 Dziecioł Alina 354, 448
 Dzikowski Mikołaj 100, 210, 211, 242, 315, 316, 423
 Ebert Friedrich Adolf 37
 Egiersdorff Włodzimierz 126
 Elagina Natalia A. 350, 471
 Elter Anton 407
 Englert Adam W. 200, 418
 Englisch Jan 65
 Esdaile Arundell 342, 344, 405, 408
 Estreicher Karol 12, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 42, 45, 46, 47, 51, 53, 58, 77, 135, 147, 149, 152, 158, 162, 178, 183, 184, 186, 187, 197, 205, 206, 218, 229, 247, 297, 387, 412, 413, 414, 418, 419, 426, 434, 435, 444, 447, 453, 456, 457

- Estreicher Stanisław 109, 205, 418
Ettinger Paweł 76, 127, 194, 199, 338, 401, 405, 406, 418
Evert Ludwik Józef 109, 137, 464
- Fabietti Ettore 408
Falck Jeremiasz 205, 285, 419
Fargo Lucille F. 409
Figiel Martyna 366, 446
Fijałek Jan 401
Filipkowska-Szemplińska Jadwiga 92, 97, 310, 325, 371, 401, 402, 406, 434, 448
Finkel Ludwik 152, 229, 291, 423, 431
Fiol Świętopełk 34, 434
Fischer Adam 91, 172, 173, 415, 434
Fischer Jan 59, 60, 67, 108
Fischer Ludwik 55, 56, 57, 61, 382, 448
Fiszler Bernard 127, 128
Fiszler Kelman 127, 128
Folkierski Władysław 170, 415
Follprecht Kamila 369, 442
Formanowicz Leon 366, 367, 404
Fournival Ryszard de 87, 432
Fraehn Christian Martin zob. Frähn Christian Martin
Frähn Christian Martin 167
Franciszek I Habsburg, cesarz Austrii 165
Franciszek Pik (Mirandola) 68
Franczyk-Cegła Agnieszka 361, 453
Franke Feliks 49
Franklin Alfred 337, 404
Frati Carlo 409
Frey Jaroslav 410
Friedberg Helena 361, 451
Friedbergowa Maria 209
Fumagalli Giuseppe 339, 344, 405, 409
- Gaberle Eustachy 91, 134, 135, 220, 223, 291, 295, 322, 323, 342, 400, 401, 407, 423, 434
Gaca-Dąbrowska Zofia 12, 26, 27, 29, 41, 42, 89, 136, 256, 279, 290, 308, 448, 449
Gadziński Władysław 65
Gajdzica Jerzy 200, 358, 446, 452, 458, 468, 471
Gajdzica Jura zob. Gajdzica Jerzy
Galaune Paweł 405
Gall Stanisław 54
Galle Henryk 55, 57, 58, 383
Galos Małgorzata 449
- Garczyński Stefan 172, 174, 415
Gardowski Ludwik 119
Garlicka Aleksandra 12
Garus Paweł 189, 420
Gawiński Antoni 162, 275, 414
Gąsiorowski Wilhelm 50
Gebert Bronisław 166, 415
Gebethner Gustaw Adolf 52, 57, 108, 109, 124, 137, 183, 318, 383, 384, 397
Gebhard Annie C. 340, 404
Geppert Stanisław 402
Germain Wanda 201, 418
Gertler Julian 52
Gębarowicz Mieczysław 105, 129, 365, 400, 449
Giebartowski Wincenty 54
Gielecki Wojciech 407
Gilman Michaił 344, 410
Giovio Paolo 170, 415
Gloger Zygmunt 259
Glücksberg Natan 47
Gładkiewicz Ryszard 279, 469
Głombiowski Karol 31, 83, 449, 459, 461
Głowacka Ewa 373, 449
Głowińska Maria 241, 423
Godecki Marian Bronisław 400
Godet Marcel 408
Godłowski Tadeusz 15
Goldman Józef 204, 419
Goldschmidt Ernst Philip 407
Gollob Zygmunt 65, 66
Gołda Agnieszka 18, 29, 90, 443, 449
Gołębiowski Łukasz 231, 287, 422
Gołuska Małgorzata 361, 446, 453
Gondek Elżbieta 9, 10, 29, 348, 449, 466, 470
Gorczyńska Irena 18, 444
Gorzechowska Maria 260, 428
Gostomski Walery 55
Goyski Marian 396
Góra Barbara 12, 19, 24, 449, 450
Górecka Barbara 179, 472
Górecki Michał 179, 472
Górka Andrzej 365
Górka Janina 76, 442
Górkowie, rodzina 365
Górnicki Łukasz 193, 287, 417
Górny Mirosław 372, 450
Górski Konrad 402
Górski Stanisław 397
Górski Włodzimierz 38, 434

- Grabowski Ambroży 47
 Grabowski Edward 201, 420
 Grabowski Tadeusz 347
 Grabski Władysław 55
 Gray Duncan 410
 Gray William Scott 343, 344, 410
 Green Margaret 409
 Greenway Kate 274
 Greve Henri Ekhard 409
 Greve Mihail Petrović 409
 Grigor'ev J. 409
 Grimm Werner von 407
 Gröbel Ignacy 201, 285, 417
 Grocholscy, rodzina 166
 Grodecki Gotfryd Ernest 27
 Grodecka Zofia 450
 Grodecki Roman 167, 287, 289, 415
 Gronowski Tadeusz 120
 Groszlikowa Barbara 259, 325, 327, 402, 403, 428
 Grosser Bronisław 215, 259, 429
 Gruca Anna 346, 450
 Gruchała Irena 288
 Gruczyński Stanisław Jerzy 121, 288, 450
 Gruszczyńska Nela 327, 409
 Gruszka Zbigniew 17, 18, 76, 83, 86, 450, 451, 462, 463, 471
 Gruzewska Izabella 402, 403, 409
 Gruzewski Bolesław 143, 450
 Grycz Józef 17, 18, 21, 86, 87, 91, 92, 93, 95, 98, 99, 104, 123, 125, 128, 130, 133, 134, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 221, 246, 248, 257, 267, 279, 280, 291, 294, 295, 308, 309, 310, 315, 316, 320, 321, 322, 325, 326, 338, 339, 343, 344, 345, 370, 371, 390, 398, 399, 400, 402, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 423, 427, 428, 434, 435, 439, 443, 449, 450, 458, 459, 465, 471, 474
 Grzegorz z Szamotuł 236
 Grzeszczuk Stanisław 32, 89, 278, 445, 454, 458, 460, 466
 Grześkowiak-Krwawicz Anna 354, 448
 Gubrynowicz Bronisław 125, 126, 180, 205, 208, 320, 435
 Gubrynowicz Kazimierz 105, 108
 Gumowski Marian 171, 435
 Günther Heinrich 93, 440
 Guppy Henry 406
 Guseva Nina 410
 Gustaw II Adolf 168
 Gutry Czesław 400
 Gutry Maria 259, 325, 401, 402, 403, 428
 Gwioździk Jolanta 60, 368, 459, 473
 Gzella Grażyna 44, 450
 Gzella Jacek 450

H.K. zob. Kruk Herman
 Hadamarjusz Imler Krzysztof zob. Imler Krzysztof z Hadamaru
 Haebler Konrad 338, 405, 407
 Hahn Wiktor 38, 435
 Haines Helen E. 409
 Haller Jan 90, 173, 174, 201, 363, 364, 366, 440
 Halpern Ignacy 55, 148
 Hałaciński Kazimierz 202, 284, 419
 Hammer Joseph 167
 Handelsman Marcelli 102, 435
 Harrassowitz Otto 409
 Hartleb Kazimierz 168, 396, 435
 Hausbrandt Jadwiga 400
 Headicar Bertie M. 344, 408, 409
 Heckermann Danuta 278, 450
 Heflich Aleksander 62
 Heitzer Sebastian 409
 Helssig Rudolf 406
 Henelius Mikołaj 189
 Hennel Roman 33, 457
 Henriot Gabriel 98, 407
 Henryk Walezy, król Polski 191
 Herbst Stanisław 243, 435
 Heska-Kwaśniewicz Krystyna 358, 471
 Hessel Alfred 407
 Hiller Karol 399
 Hinc Anna 249, 450
 Hleb-Koszańska Helena 94, 212, 242, 310, 343, 370, 400, 406, 409, 424, 435, 451
 Hoesick Ferdynand 54, 127
 Hoffman Jan Daniel 31
 Höfken Rudolf von 338, 404
 Hofmann Walter 408
 Hofmański Michał 197, 302, 420
 Hooper William Harcourt 233
 Hordyński Władysław 400
 Hornowska Maria 400
 Horodyńska Elżbieta 324, 402, 403
 Horodyski Bogdan 86, 474
 Hössle Friedrich von 408
 Hove Julien van 406

- Hryniewicz Zofia 402
Huberth Józef 66
Huczek Marian 371, 451
Hudec Józef 66
Hulewicz Jan 401
Hussovian Mikołaj 173
Hutka Jerzy 196, 419
- Iczakowski Ludwik 120
Iłowska Kazimiera 402
Imańska Iwona 86, 361, 452, 459
Imler Krzysztof z Hadamaru 160
Inglot Stefan 129
- J.Cz. zob. Janusz Bohdan
Jabłonowska Teofila Strzeżyńska 161
Jabłonowski Marek 23, 471
Jabłoński Arkadiusz 351, 451
Jabłoński Zbigniew Tomasz 474
Jaenichen Piotr 30, 465
Jagiellończyk Aleksander 233, 286, 305, 361, 362, 423
Jahoda Robert 165, 234, 386
Jakubek Mariusz 12
Jakubowska Urszula 23, 471
Jakubowski Kazimierz Stanisław 385
Jakubowski Stanisław 174, 416
Jan II Kazimierz Waza, król Polski 193
Jan III Sobieski, król Polski 229
Jan z Turrekrematy 168, 286, 302, 314, 362, 363, 416, 454
Janiak Jan 451
Janiczek Józef 132, 261, 264, 391, 402, 428
Janikowski Tobiasz 367
Janocki Jan Daniel 31, 47, 201, 206
Jantzenowa Janina 406
Janusz Bohdan 122, 170, 174, 320, 385, 398, 415
Januszkiewicz Eustachy 239, 286, 427
Januszowski Jan 201, 285, 300, 417
Jarkowski Paweł 29, 30, 31
Jarkowski Stanisław Teofil 22, 49, 52, 59, 133, 435
Jaros Violetta 37, 451
Jarosławiecka Maria zob. Jarosławiecka-Gąsiorowska Maria
Jarosławiecka-Gąsiorowska Maria 176, 198, 278, 280, 284, 415, 419, 451
Jaroszewski Tadeusz Stefan 278, 446
Jaroszyński Tadeusz 275, 435
Jarowiecki Jerzy 12, 24, 451, 455, 473, 474
Jasińska Stanisława 130, 248, 427, 452
Jasiński Franciszek 115
Jaworowski Aleksander 396
Jaworski Franciszek 161, 274, 452
Jazdon Artur 49, 58, 372, 452
Jazdon Krystyna 372, 452
Jełowicki Aleksander 239
Jerzyk-Wojtecka Justyna 309, 458
Jesionowski Alfred 204, 286, 419
Jeziorański Franciszek 401
Jędrzejowska Anna 90, 202, 219, 302, 419, 424, 452
Joeckel Carleton Burns 408
Juda Maria 169, 346, 361, 452, 461
Jupatow Aleksiej 405
Jurgielewiczowa Irena 403
Jurystowski Tadeusz 126
Juszczakowska Halina 349, 452
- K.E. zob. Estreicher Karol
Kachur Iryna 361, 453
Kaczmarczyk Kazimierz 157, 164, 306, 399, 414
Kaczmarek Aleksy 118
Kaczmarek Krzysztof 368, 473
Kadłubiec Karol Daniel 358, 452
Kalczyńska Maria 74, 75, 452
Kaliścińska Franciszka 327, 407
Kalicki Tadeusz 259, 400, 428
Kaliszuk Jerzy 349, 369, 452
Kallenbach Józef 196, 232, 419
Kallimach Filip zob. Buonaccorsi Filip
Kałamajska-Saeed Maria 369, 452
Kamiński Lucjusz 126
Kamińska Joanna 373, 449, 451
Kamiński Stefan 125
Kandulska Irena 59, 452
Kantak Kamil 396
Kantyka Jan 357, 445
Kapliński Leon 130
Kaplita Monika 363, 452
Karaffa-Korbitt Kazimierz 183, 413
Karczewski Dariusz 368, 464
Karczewski Wacław 74, 76, 77, 155, 164, 277, 314, 315, 319, 398, 414
Kardaszewicz Kazimierz 400
Karol Ferdynand Waza, królewicz polski 193, 287, 421

- Karpowicz Stanisław 403
 Karpuk Waldemar 352, 453
 Kasperski Kazimierz 129
 Kasprowicz Jan 121
 Kaufmann Aloys 358, 468
 Kaulitz Christian Ludwig zob. Kauliz Christian Ludwig
 Kauliz Christian Ludwig 198, 419
 Kawalec Agnieszka 73, 453
 Kaweca Alodia zob. Kawecka-Gryczowa Alodia
 Kawecka-Gryczowa Alodia 32, 84, 86, 89, 90, 130, 247, 249, 250, 251, 278, 301, 305, 306, 322, 326, 338, 342, 347, 351, 352, 355, 359, 360, 361, 364, 400, 401, 404, 406, 427, 435, 445, 448, 451, 453, 454, 458, 460, 464, 465, 466, 474
 Kazimierski Wojciech 249
 Kazimierz III Wielki, król Polski 235
 Keferstein Georg Christoph 408
 Kempa Andrzej 19, 454
 Kętrzyński Wojciech 248, 291
 Kielisiński Kajetan Wincenty 248, 249, 291
 Kielcz z Krzewa 167, 287, 289, 415
 Kieniewicz Stefan 401
 Kierski Feliks 141, 147, 148, 412
 Kieszkowski Jerzy 172, 173, 416
 Kiliński Jan 249, 305, 450
 Kirchner Joachim 340, 343, 407, 410
 Kirkor Adam Honory 241
 Kisielewski Józef 228, 424, 435
 Kleczkowski Adam 130, 247, 435
 Klemensiewicz Zygmunt 124, 125
 Klint Paweł 369, 460
 Kluger Władysław 123, 124, 204, 285, 326, 387, 399, 419
 Klukowski Bogdan 23, 454
 Klukowski Ignacy 53
 Kłossowska Małgorzata 454
 Kłossowski Andrzej 23, 278, 411, 454
 Kłudkiewicz Kamila 369, 454
 Kłyszewski Władysław 77, 314, 315
 Kmiecik Zenon 12, 22, 382, 454
 Koberger Anton 237
 Kobyliński Zygmunt 402
 Kochanowski Jan 90, 206, 300, 301, 387, 417, 438
 Kochanowski Wiktor 92, 439
 Kochańska Barbara 84, 454
 Kocowski Bronisław 90, 300, 362, 363, 454
 Kocójowa Maria 89, 90, 305, 373, 443, 447, 454, 455, 457, 467, 468, 475
 Koczorowski Stanisław Piotr 109, 120, 127, 128, 187, 399, 406, 419
 Kocub Wiktor 118
 Kolasa Jan 20, 455
 Kolasa Władysław Marek 12, 455
 Kolendo Jerzy 355, 455
 Kołodziejska Jadwiga 245, 310, 455
 Komornicki Stefan Saturnin 124, 125, 175, 176, 280, 284, 399, 416
 Komza Małgorzata 85, 210, 278, 456, 459, 461
 Konarski Kazimierz 243, 401, 424
 Konczyńska Wanda 91, 92, 182, 280, 436
 Kondek Stanisław Adam 89, 269, 455
 Konieczna Jadwiga 346, 450, 455, 458
 Koniński Karol Ludwik 190, 288, 357, 419
 Konopka Maria 49, 50, 455
 Konrad Zygmunt 265, 296, 428
 Kopczyński Onufry 227, 228
 Köppe Hans 406
 Koraszewski Jacek 112, 357, 455
 Korczak Bolesław 12
 Korczyńska-Derkacz Małgorzata 78, 85, 97, 455
 Koredczuk Bożena 37, 456
 Kornecka Józefa 19, 456
 Kornecki Bronisław 382
 Korpała Franciszka 326
 Korpała Józef 19, 22, 31, 32, 43, 46, 48, 51, 52, 101, 189, 206, 290, 320, 338, 348, 399, 401, 419, 436, 456
 Korwin-Kochanowski Jan Karol 55, 56, 381, 397
 Korzeniowska Wanda 174, 415
 Korzeniowski Józef 397
 Koschmieder Erwin 96
 Kosierkiewicz Bronisław 17
 Kosiński Józef Adam 19, 74, 456
 Kosman Janina 468
 Kosman Marcelli 20, 279, 361, 456
 Kosmanowa Bogumiła 45, 103, 279, 454, 456
 Kossarzewski Krzysztof 350, 456, 471
 Kossecka Teresa 354, 456
 Kossonoga Jan 216, 424
 Kossonogowa Zofia 402
 Kostecki Janusz 45, 279, 471, 474
 Koszutski Stanisław 351

- Koszutski W. 275, 436
Kościuszko Tadeusz 158
Kot Stanisław 180, 436
Kotas Paweł 190, 288, 357, 418
Kotula Rudolf 90, 100, 125, 170, 182, 194, 287, 298, 299, 313, 322, 398, 400, 401, 416, 419, 436, 438
Koutnik Bohuslav 262, 344, 407, 428
Kowalczyk Maria 361, 451
Kowalewska Jadwiga Teresa 456
Kowalewski Karol 386
Kowalski Gerald 298, 299, 313, 398, 436
Kowalski Zdzisław 456
Kowecki Jerzy 249, 455
Kozaczyńska Beata 92, 457
Koziebrodzki Józef 194, 287, 419
Kozłowska-Budkowa Zofia 234, 424
Kozłowski Eligiusz 178, 457
Kozłowski Jan 227, 348, 349, 457
Kozłowski Mikołaj 234
Krampera Józef 400
Krasicki Ignacy 166, 287, 416
Krasinscy, rodzina 27, 28, 35, 43, 159, 160, 196, 227, 231, 245, 347, 439
Kraszewski Bogusław 28, 151, 153, 158, 159, 274, 413, 414, 424
Kraszewski Józef Ignacy 188
Krauzówna Jadwiga 265, 267, 295, 310, 408, 410, 428
Krawczyński Aleksander 62
Kropiński Ludwik 170
Król Jan 357, 457
Król Kazimierz 399
Królczyk Agnieszka 20, 51, 129, 473, 474, 475
Króliński Kazimierz 403
Kruk Herman 215, 259, 406, 408, 424, 429
Krukowski Kazimierz 263, 429
Krupska Nadieżda Konstantinovna 408
Kruszyński Tadeusz 205, 285, 419
Kryg Teodor 119
Kryński Adam Antoni 55
Kryński Mirosław Zbigniew 318, 396
Krzeczkowski Konstanty 129, 146, 436
Krzeniński Stanisław 75, 76, 154, 161, 205, 319, 384, 398, 414
Krzywicki Ludwik 56, 75, 77, 155, 399, 414
Krzyżanowski Julian 170, 416
Krzyżanowski Stanisław Filip Jakub 50, 51
Krzyżanowski Wacław 226
Krzyżewski Tadeusz 457
Kubiak Stanisław 27, 310, 411, 455, 460, 461
Kubów Stefan 86, 457
Kucharska Aleksandra 347, 457
Kucharski Eugeniusz 96
Kuglin Jan 125
Kuhnert Ernst 407
Kukiel Marian 232, 233, 287, 307, 424
Kulpińska Katarzyna 208, 457
Kułakowski Kazimierz 69
Kumaniecki Kazimierz 367, 457
Kuntze Edward 17, 95, 99, 133, 187, 188, 209, 213, 215, 217, 219, 245, 257, 281, 295, 322, 342, 389, 400, 406, 419, 424, 436, 443, 459, 471
Kupść Bogumił Stanisław 349, 444, 456, 457
Kurdybacha Emilia 22, 106, 457
Kurkowa Eugenia 135
Kuropatwińska Halina 327, 408
Kurzelowski Jan zob. Brożek Ludwik
Kutrzeba Stanisław 236, 436
Kutsch Alfred 405
Kuźmina Dariusz 23, 347, 444, 450, 458, 461, 463, 465, 471
Kwaśniewicz Władysław 87, 454
Laborde Alexandre de 407
Lachendro Jacek 103, 458
Lachs Jan 280
Ladewig Paul 344, 406, 409
Ladorucki Jacek 83, 86, 451, 463, 471
Lam Stanisław 109, 112, 206, 397, 419
Langer Hanna 19, 458
Lapecki Zbigniew 402
Laskauer Piotr 76, 319, 380, 383, 384
Laskiewicz Tytus 400
Laucevičius Edmundas 365
Laurent-Vibert Robert 405
Le Maingre Jean 232
Leary Bernice Elizabeth 343, 344, 410
Lech Marian Julian 279, 458
Leitgeber Mieczysław Antoni 58, 59, 452
Leknert Seweryn 400
Lelewel Joachim 29, 30, 31, 32, 33, 37, 38, 39, 75, 90, 149, 157, 160, 171, 206, 239, 250, 254, 297, 314, 399, 416, 436, 451, 463, 473
Lemaître Henri 95
Lenart Bonawentura 60, 240, 312, 424, 436, 463

- Lengnich Gotfryd 46
 Lepalczyk Irena 88, 458
 Lepszy Kazimierz 189, 300, 307, 401, 419, 439
 Lerche Otto 407
 Leroquais Victor 344, 405, 407
 Leszczyński Stanisław 75, 76
 Leśniakowska Marta 270, 458
 Leśnodorski Bogusław 249, 353, 455
 Lévay Aleksander 63
 Lewak Adam 321, 343, 399, 400, 410
 Lewenstam Ludomir 127
 Lewestam Henryk 48
 Lewicka Lidia 458
 Lewicka-Kamińska Anna 278, 356, 360, 361, 363, 364, 451, 458
 Lewicki Karol 32, 458
 Lewkowicz Piotr 309, 458
 Lewówna Marta 403
 Liedtke Antoni 195, 287, 419
 Linde Samuel Bogumił 31, 166, 196, 369, 418, 461
 Lindenfeld Henryk 319, 398
 Lipska Helena 124, 125, 229, 291, 326, 327, 400, 408, 424
 Lisowski Mikołaj Michajłowicz 35
 Lisowski Stanisław 106, 168, 351, 436, 458
 Lissowski Mieczysław 132
 List Friedrich 343
 Locke George Herbert 406
 Löfler Karl 340, 343, 344, 406, 407, 410
 Lomkovskij N.M. 406
 Lorentowicz Jan 109, 127
 Lotto Feliks 327, 408, 409
 Lubomirski Aleksander 200
 Lundgren Ragnhild 169, 361, 452
 Lutman Roman 401

 Łasiewicka Alina 263, 403, 429
 Łaskarzewska Hanna 85, 86, 166, 355, 366, 446, 459
 Łazarski Władysław 68, 70, 71, 382
 Łepkowski Józef 232
 Łodyński Marian 91, 92, 108, 110, 132, 134, 182, 214, 215, 218, 220, 222, 226, 227, 229, 245, 290, 294, 307, 310, 322, 325, 342, 345, 348, 400, 401, 403, 406, 424, 425, 436, 439, 447, 459
 Łodzia-Baranowski Stanisław 171
 Łojek Jerzy 12, 451, 459, 465,
 Łopatecki Karol 350, 456
 Łoś Jan 312
 Łoza Stanisław 398
 Łuckiewicz Iwan 159
 Łuczyński Mieczysław 117
 Łukomski Vladislav Kreskientievich 194
 Łuniewski Jarosław 368, 459
 Łuszczewski Jan Paweł 158
 Łuszpak Agnieszka 85, 210, 459
 Łysakowski Adam 82, 85, 91, 93, 94, 98, 111, 112, 114, 132, 168, 210, 211, 215, 241, 246, 291, 294, 297, 308, 309, 315, 316, 322, 324, 325, 343, 370, 400, 402, 403, 406, 410, 425, 432, 436, 437, 442, 447, 451, 459, 461, 462, 464, 466

 Machniewicz Stanisław 180, 437
 Maciej z Szydłowa 228
 Maciejowski Bernard 234, 421
 Mahen Jiři 406
 Mahrburg Adam 56, 141, 142, 275, 380, 412
 Maj Jerzy 371, 459
 Majewski Stanisław 189, 190, 419
 Majkowski Edmund 168, 202, 437
 Majkowski Hilary 208
 Majorek Czesław 310, 460
 Majzner Maria 460
 Makles Karol 102, 460
 Makowski Mariusz 357, 460
 Makowski Sebastian 200, 367
 Maleczyńska Kazimiera 32, 190, 278, 279, 460, 474
 Malicki Jan 60, 358, 368, 446, 459, 473
 Malicki Marian 361, 446, 453
 Malinowski Mikołaj 206, 419
 Maliszewski Edward Waław 57
 Małachowska Mira 403
 Małkowski Erazm 50
 Małkowski Konstanty 397
 Mamonicz Łukasz 365
 Maniecki Bonawentura 230
 Maniecki Stanisław 230
 Manitius Max 406
 Manteuffel Jerzy 401
 Manteufflowa Maria 349, 460
 Mańkowski Tadeusz 231, 287, 307, 352, 425
 Marczak Michał 397
 Markiewicz Henryk 44, 460
 Maruszak Elżbieta 352, 460
 Marynowicz-Hetka Ewa 88, 465

- Massonius Marian 56, 141, 142, 275, 380, 412
Maślanka Julian 13, 102, 448
Maślankiewicz Piotr 402
Matczuk Alicja 110, 460
Mathia Roman 70, 119, 120
Matwijów Maciej 85, 168, 360, 458
Mayer Józef 135, 190, 228, 290, 307, 419, 425
Mazerolle Fernand 405
Mączak Antoni 354, 444
Mączyński Tadeusz 129
Mąkołówna Stanisława 260, 429
McComb Dana Quick 410
Mehoffer Józef 174, 416
Menhardt Herman 406
Merczyng Henryk 158, 159, 414, 475
Meyer Adolf Bernhard 151, 152
Mezier Avgusta Vladimirovna 340, 345, 407
Mezzofanti Józef 195, 417
Mękicka Julia 174, 416
Mękicki Rudolf 174, 399,
Mężynski Andrzej 20, 21, 99, 262, 308, 460, 461
Miarka Karol 204
Miaskowski Andrzej 193
Michalewiczow Mikołaj 72
Michalski Bogdan 102
Michalski Jan 109, 137, 464
Michalski Stanisław 75, 103, 156, 396, 414
Michałowska Teresa 356, 462
Mickiewicz Adam 156, 157, 159, 196, 197, 414, 419, 420, 421
Mickiewicz Władysław 156, 157, 414
Mieczkowska Halina 361, 369, 453, 461
Mieroszewski Jerzy 158
Migoń Krzysztof 10, 26, 44, 84, 85, 101, 210, 278, 311, 326, 341, 369, 411, 457, 459, 461, 462
Miklaszewski Bolesław 129
Mikucka Aniela 88, 267, 327, 343, 344, 403, 408, 409, 429, 437
Mikulski Tadeusz 32, 462
Mikutowicz Elżbieta 135, 462
Milikowski Jan 204
Miller Edmund 120
Millerowa Julia 402
Milski Edmund 323, 398
Minkowska Małgorzata 361, 453
Miodońska Barbara 362, 462
Mistrz Ewangeliarza z Saint Chapelle 305
Miškowiak Jan 217, 291, 327, 400, 425
Mitarski Władysław 275, 437
Mitzler de Kolof Wawrzyniec 46, 47
Mlekicka Marianna 46, 83, 462
Mocarski Zygmunt 38, 90, 104, 108, 131, 133, 187, 205, 280, 318, 323, 360, 396, 397, 399, 401, 420, 434, 437, 458
Modelski Tadeusz 20, 73, 462
Moraczewski Adam 216, 243, 424, 425, 437
Morawa Mateusz 171, 415, 435
Morel Eugène 145
Morone Giovanni Girolamo 204
Morris William 274
Morstinowie, rodzina 318
Mortet Charles 405
Mortkowicz Jakub 319, 398
Moszyński Antoni 48, 437
Mościcki Henryk 57, 151, 180, 383, 384, 413, 437
M.P. zob. Poznański Marcelli
Muchin Sergey Aleksandrovich 194, 407
Muczkowski Józef 29
Muszkowski Jan 18, 35, 56, 82, 83, 91, 96, 97, 98, 99, 108, 113, 114, 128, 132, 134, 136, 221, 222, 223, 245, 266, 268, 278, 280, 289, 291, 297, 320, 322, 323, 324, 325, 342, 382, 399, 401, 402, 403, 407, 411, 425, 429, 437, 438, 442, 443, 445, 449, 451, 460, 462, 466, 467, 473
Muszyńska Krystyna 349, 444, 456
Muszyński Michał 359, 462
Mydel Monika 85, 360, 449, 462
Myśliński Jerzy 12, 178, 382, 459, 462
Naruszewicz Adam 197, 231, 302, 421
Nasierowski Tadeusz Hieronim 60, 67
Nevskij V.A. 406
Nieć Julian 229, 237, 239, 290, 306, 307, 425
Niemierkiewicz Marian 141, 142, 143, 149, 275, 306, 314, 412
Niezgoda Jan 92, 439
Niklewiczówna Krystyna 356, 462
Nikołajew Nikołaj W. 352
Niwiński Mieczysław 175, 438
Novák Stanisław 323, 398
Nowacki Dariusz 362, 472
Nowak Anna 462
Nowak Stanisław 41, 438
Nowak Zbigniew 279, 463

- Nowakowski Zygmunt 401
 Nowodworski Witold 37, 463
 Nowotny Julian 45, 438
- O**
 Obirek Julian 65, 66
 Obrębski Andrzej 192, 355, 356, 463
 Oderfeldówna Anna 403
 Ogijenko Iwan 106
 Ogiński Michał 161
 Ogrodziński Władysław 206, 420
 Około-Kuśakowa Władysława 216, 291, 425
 Okoniewski Stanisław Wojciech 195
 Okręt Władysław 151
 Okuń Edward 161
 Olbrich Wilhelm 340, 343
 Olczak-Kardas Monika 18, 23, 443, 463
 Olexiński Stanisław 171
 Oliński Piotr 369, 475
 Olszar Henryk 358, 464
 Olszewicz Bolesław 41, 43, 128, 322, 323, 398, 409, 438
 Olszewicz Wacław 57, 201, 223, 231, 254, 255, 256, 285, 287, 291, 352, 353, 400, 417, 420, 425, 463
 Opalek Mieczysław 193, 287, 398, 399, 420
 Opat Smaragd z Saint-Mihiel 234
 Oppman Artur 57
 Orgelbrand Samuel 33, 39, 381
 Orsetti Maria Paulina 275, 438
 Orsini-Rosenberg Stanisław 257, 268, 269, 289, 429
 Orsza Helena zob. Radlińska Helena
 Osiewalski Jacek 372, 463
 Osiewalska Anna 372, 463
 Osieglowski Janisław 312, 463
 Osiński Alojzy 196, 418
 Osmólska Stefania 93, 402, 409, 438
 Osmólski Kazimierz 342, 406, 408, 409
 Ososiński Tomasz 352, 464
 Ososko Urszula 369, 451
 Ossoliński Józef Maksymilian 20, 27, 72, 106, 129, 158, 165, 189, 307, 417, 475
 Ostoja-Chrostowski Stanisław 399
 Ostrowscy, rodzina 194, 287, 420
 Otlet Paul 323, 343, 344, 345, 404, 410
 Oton Marek Salwiusz 170
- P**
 Paczkowski Andrzej 12, 102, 464
 Paczyńska Magdalena 179, 278, 464
 Pafford John Henry Pyle 410
 Paluszkiewicz-Horubała Lidia 442, 461, 466
 Panic Idzi 357, 464
 Papée Fryderyk 221, 400, 424
 Papeleu Jean de 305
 Paprocki Teodor 54, 56, 60, 439
 Paradowska Aleksandra 179, 472
 Parentino Bernardino 235
 Paszenda Jan 403
 Paszkiewicz Urszula 360, 458
 Pauli Żegota 196, 229, 291, 417, 424
 Pawlikowska Ewa 464
 Pawłowicz Romanow Konstanty 194, 202, 284, 417, 418
 Pawłowicz Romanow Mikołaj I 53
 Pawłowiczowa Maria 357, 358, 442, 464
 Peignot Gabriel Étienne 37, 187, 341, 456
 Pelcowa Janina 18, 444
 Petrus Bruneti 234
 Petzholdt Julius 37
 Pękalski Józef 403
 Philip Alex 408
 Pidłypczak-Majerowicz Maria 91, 369, 464
 Piech Roman 361, 446
 Pieczonka Marek 109, 464
 Piekarski Kazimierz 32, 83, 84, 85, 90, 106, 122, 124, 125, 126, 128, 133, 136, 167, 168, 169, 171, 173, 174, 175, 180, 181, 186, 191, 192, 199, 201, 208, 233, 236, 237, 247, 281, 285, 286, 287, 288, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 306, 311, 312, 313, 314, 320, 322, 338, 351, 355, 356, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 366, 367, 385, 386, 387, 398, 399, 400, 401, 405, 415, 416, 417, 420, 426, 438, 443, 444, 445, 453, 454, 458, 462, 464, 468, 474
 Piekosiński Franciszek 366, 464
 Pieńkowska Krystyna 93, 464
 Pieńkowski Witold 358, 452
 Pietraszek Teofil 111, 384, 391
 Pietraszkiewicz Onufry 159
 Pietruch-Reizes Diana 186
 Pietrykowski Tadeusz 190, 201, 417, 420, 474
 Pietrzak Zofia 18, 444
 Pietrzkiewicz Iwona 368, 464
 Pigoń Stanisław 196, 197, 198, 420
 Pik Franciszek (Mirandola) 68
 Piłsudski Józef 215, 265, 425
 Piotrowicz Karol 100, 133, 400, 407
 Piotrowicz Ludwik 401

- Pirożyński Jan 364
Pisarek Walery 15, 467
Pisarska Maria 402, 403
Pius XI, papież, właśc. Ambrogio Damiano Achille Ratti 221, 426
Piusińska Wanda 22, 465
Piwocka Magdalena 362, 472
Piwowarowa Halina 260, 429
Plantin Christophe 201
Platt Julian 353
Plault Alberico 208
Plault Albert 408
Plault Michel 408
Plis Jerzy 252, 465
Pliszczyński Stanisław 24, 439
Płaszczyńska-Herman Katarzyna 352, 465
Plaza Joanna 348, 349, 464, 465
Płuciennik Zofia 18, 444
Płuszczewski Stefan 198, 420
Pobóg-Lenartowicz Anna 368, 464
Poch Josef 406
Pociecha Władysław 92, 93, 129, 130, 133, 188, 197, 199, 200, 225, 243, 248, 281, 302, 327, 366, 367, 400, 402, 407, 420, 426, 439, 465
Podebrański Adam Gieryk 201, 285, 418, 420
Podlaszewska Krystyna 30, 465
Podniesińska Katarzyna 366, 447, 465
Pohorecki Feliks 237, 426
Pokora Piotr 366, 367, 465
Pokorzyńska Elżbieta 179, 180, 312, 465
Poll Roswitha 372, 465
Pollak Michał 262
Pollak Roman 347
Poncján 170
Poniatowski Józef, książę 158
Poniatowski Michał Jerzy, prymas Polski 31, 439
Poniatowski Stanisław August, król Polski 193, 230, 231, 352, 353, 354, 355, 448, 455, 459, 469
Popielowie, rodzina 239
Popiołek Franciszek 401
Popova E.E. 406
Porębowicz Edward 356
Posner Stanisław 55, 108, 141, 145, 147, 156, 275, 318, 396, 412, 414
Potapow Maksym A. 409
Potoccy, rodzina 195, 231, 232, 287, 420
Potocki Stanisław Kostka 26, 232, 348, 443
Potworowska-Dmochowska Maria 403
Poznański Marceli 200, 437, 465
Półtawski Adam 120
Preisner Walerian 100, 135
Procajłowicz Antoni 174
Prus Konstanty 189, 290, 368, 420
Prusiewicz Aleksander 166, 416
Przelaskowski Ryszard 19, 261, 465
Przesmycki Zenon 161, 439
Przeździecki Aleksander 28, 439
Przybylski Jacek 31, 439
Przybylski Lech 21, 125, 467
Przyłuski Jakub 230
Przyppkowski Tadeusz 199, 420
Przywilcki Maciej 203, 284, 418
Ptak-Korbel Wanda 361, 446, 453
Ptaszycki Stanisław 397
Ptaśnik Jan 90, 177, 201, 281, 364, 366, 439, 464
Puchalski Jacek 13, 346, 461, 465
Puciatowa Anna 327
Pułaski Franciszek 28, 159, 160, 164, 272, 303, 346, 347, 397, 414, 435, 439
Puzyrewski Mikołaj 405

Quinn John H. 409

R. 156, 414
Rabska Zuzanna 403
Raczyńscy, rodzina 27, 215, 427
Raczyński Edward 57
Radlińska Helena 39, 40, 43, 88, 114, 132, 146, 238, 252, 275, 297, 320, 324, 325, 342, 343, 346, 397, 399, 402, 403, 408, 410, 412, 426, 438, 439, 457, 458, 465, 466, 473
Radziwiński Andrzej 368, 464
Radziszewska Anna 358, 466
Radziszewska Zofia 402
Radziszewski Franciszek 28
Radziszewski Idzi Benedykt 164, 277, 440
Radziwiłł Mikołaj, książę 160
Radziwiłłowa Elżbieta z Szydłowieckich 160
Radziwiłłowicz Rafał 75
Radziwiłłówna Józefina 161
Rafalski Walenty 50, 53
Ramotowska Franciszka 45, 466
Rangoni Claudio 249
Ratajewski Jerzy 29, 466
Ratti Ambrogio Damiano Achille zob. Pius XI

- Ratyński Wacław 60, 67, 68
 Reiss Józef 170, 280, 416
 Reiterowa Anna 403
 Rej Mikołaj 170, 416
 Remy Fernand 406
 Renouard Philippe 405
 Retinger Józef Hieronim 399
 Revelli Paolo 238
 Reverdil Marek Ludwik 231, 353
 Reychman Kazimierz 161, 174, 272, 285, 346, 414, 416, 440
 Rhegius Urbanus zob. Rieger Urban
 Richenbach Jan 202, 302, 419
 Richter Bogdan 183, 413
 Richter Jan Bronisław 106, 438
 Ridington John 406
 Rieger Urban 161
 Rive Jan Józef 187
 Rodecki Aleksy 90, 453
 Rodziewicz Zofia 402, 403, 409, 410
 Roepell Richard 367
 Rogińska-Usowicz Justyna 146, 466
 Rogowski Tadeusz 120
 Rogoyski Stanisław 120
 Rokicki Czesław 126
 Rolak Grażyna 361, 453
 Romerowa Krystyna 134
 Rosiak Stefan 401
 Rost Reinhold 167
 Roszkowski Jan 50
 Roth Emil 343
 Rottermund Andrzej 354, 448
 Rozmiłowski Juliusz 159
 Rozykowski Waldemar 369, 475
 Roźniecki Aleksander 229
 Różycki Edward 279, 466
 Rubakin Mikołaj 402
 Rubieszewski Ksawery 381
 Rudnicka Jadwiga 76, 353, 355, 442, 444, 466
 Rulikowski Mieczysław 29, 34, 35, 56, 71, 72, 82, 83, 84, 91, 96, 108, 112, 128, 136, 297, 324, 325, 337, 382, 384, 398, 403, 404, 412, 440, 465
 Runge Sigismund 406
 Rusiecki Wojciech 230, 287, 422
 Ruskin John 274
 Rutkowski Jan 316, 440
 Rutkowski Szczęsny 120
 Rutska Jadwiga 226, 426
 Rużyłło-Stasiakowa Jadwiga 21, 101, 466
 Rybandt Stanisław 368, 466
 Rybarski Roman 401
 Rybicki Paweł 88, 134, 189, 297, 420, 440
 Rye Reginald Arthur 406
 Rygiel Stefan 100, 109, 128, 131, 134, 166, 182, 188, 221, 251, 252, 253, 256, 287, 294, 295, 320, 321, 399, 400, 401, 413, 416, 417, 420, 426
 Rymanowski Jan Franciszek 65
 Rymar Stanisław 224, 291, 426
 Rymśa-Zalewska Danuta 76, 466
 Rymszyna Maria 353
 Ryszewski Bohdan 443
 Rzeziński Jan Kanty 29
 Rzewuski Emir Wacław 167, 287, 289, 415
 Sachs Rainer 369, 451
 Sadowska Jadwiga 85, 447, 466
 Sadowska Janina 327, 408, 409, 410
 Sajdak Jan 221, 426
 Sajna Bożena 349, 464
 Salicet Mikołaj 305
 Salinger Ryszard 23, 62, 112, 114, 466
 Sambucus Johannes 196
 Samurin Evgeniï Ivanovich 410
 Sandecki Jan 84, 105, 466
 Sarkander Jan 204
 Sarzyńska Sylwia 347, 457
 Sass Dale 340, 404
 Sas-Zubrzycki Jan 170, 416
 Sauter Herman 409
 Sawczyński Henryk 152, 431
 Sawicka Józefa 75
 Sawicka Stefania Maria 407
 Sayers Berwick William Charles 409
 Schneeberger Antoni 172
 Schneider Georg 184
 Schreiber Ignacy 184, 185, 413, 440
 Schrettinger Martin 37, 475
 Schriewer Franz 409
 Schüssler Jan 363
 Scripture Elizabeth 409
 Sedlaczek Franciszek 402
 Semkowicz Aleksander 202, 420
 Semkowicz Władysław 280, 281, 440
 Sempołowski Antoni 57
 Seniuk Józef 63
 Sennewald Gustaw Karol 59
 Seruga Józef 90, 197, 237, 280, 302, 420, 426, 440

- Seweryn Tadeusz 194, 287, 401, 420
Shelhorn Johann Georg 37
Siarczyński Franciszek 72, 73, 453
Sichulski Kazimierz 174
Sidło Aleksandra 269, 466
Sidorczuk-Mulak Dorota 361, 453
Siedlecki Franciszek 120
Sienkiewicz Karol 48, 436
Sierżęga Paweł 107, 466
Siniarska-Czaplicka Jadwiga 365, 366, 467
Sipayłło Maria 90, 299, 300, 467
Siropółko Stepan 257, 409
Sitarska Anna 83, 463, 467
Skalska-Zlat Maria 85, 210, 317, 341, 448, 459, 461, 475
Skalkowski Adam 247, 249, 306, 440
Skarzyńska Janina 267, 403, 429
Skarzyńska Janina zob. Skarzyńska Janina
Skarzyńska Romana 403
Skiełczyński Zbigniew 200, 302, 366, 367, 440
Składkowski Felicjan Sławoj 103
Skoczek Józefa 90, 440
Skrzypczak Andrzej 49, 467
Skrzypek Andrzej 51, 467
Sławek Tadeusz 357, 467
Sławiński Zbigniew 213, 412
Słodkowska Elżbieta 47, 278, 279, 315, 467
Słowacki Juliusz 159, 197, 421
Smith Elva Sophronia 406
Smoleński Władysław 75, 338, 405
Smolik Przecław 68, 120, 177, 326
Smolikowski Seweryn 75
Smolka Franciszek 91, 134, 220, 295, 342, 343, 407, 426, 440
Sobczak Jacek 467
Sobieska Zofia Teofila z Daniłowiczów 228, 229, 290, 425
Sobieszczański Franciszek Maksymilian 39, 149
Socha Irena 88, 89, 271, 323, 346, 467
Sochaniewicz Kazimierz 106, 135
Sokołowska-Gogut Anna 372, 443, 463, 468
Sokołowska-Grzeszczykowa Kazimiera 76, 442
Sokołowski Aleksander K. 405
Sokulski Jan 399
Sokulski Justyn 124, 125, 127, 178, 195, 205, 285, 287, 326, 416, 420
Solecki Tadeusz 146, 412
Sopoćko Konstanty Maria 399
Sordylowa Barbara 17, 18, 468
Sosińska-Kalata Barbara 18, 42, 81, 234, 443, 468
Sowiński Janusz 68, 468
Sozański Michał Adam 174
Spaleniak Wojciech 136, 412
Spandowski Michał 359, 360, 451, 453, 468
Spektator zob. Lisowski Stanisław
Spyra Janusz 357, 358, 444, 460, 468
Stachowska Krystyna 19, 468
Stadnicki Antoni 158
Staniecki Edward 63, 115
Stanisławska Aleksandra 409
Stankiewicz Maria 200, 468
Stankiewicz Maurycy 171
Stańczakówna Agnieszka 400
Starowolski Szymon 170, 415
Stasiak Piotr 189, 420
Statkiewicz Edmund 70
Stefanicki Wł. 117
Steller Paweł 198, 420
Stemler Józef 220, 295, 402, 403, 426
Sternacki Sebastian 90, 453
Sterzyński Tadeusz 180, 181, 182, 183, 184, 185, 208, 279, 326, 338, 404, 405, 413, 441
Stępowski Marian 397
Stolfa Adam 327
Straube Kasper 169, 362, 363, 438
Strzelczyk Jerzy 368, 473
Strzembosz Władysław Alojzy 74, 144, 145, 164, 277, 412
Stuchs Jerzy 201, 208, 285, 363, 364, 420, 458
Studnicki Wacław Gizbert 401
Stuhlmann Friedrich 406
Styfi Józef 67
Suchodolski Bogdan 12, 103, 448, 450
Suledo Mikołaj 235
Sygietyński Antoni 55
Sypta z terenu Bielska 118
Szajnocha Karol 229, 291, 423
Szajnocha Władysław 229
Szamraj Margaryta 352, 468
Szandorowska Elisa 359, 360, 451
Szayna-Dankowa Irena 204, 285, 420
SzczaWińska Dawidowa Jadwiga 268
SzczaWińska Elżbieta 224, 468
SzczaWińska Ewa 361, 446
Szczelkunow Michał Ilicz 407
Szczepański Władysław 56

- Szelong Krzysztof 279, 357, 358, 460, 468, 469
 Szembek Jan Sebastian 231
 Szersznik Leopold Jan, ksiądz 188, 200, 357, 358, 442, 444, 455, 457, 460, 464, 467, 468, 469
 Szeruda Jan 399
 Szewczyk Grażyna 358, 446
 Szkaradnik Katarzyna 358, 469
 Szmigielska Teresa Urszula 225, 256, 371, 373, 469
 Szymdtowa Zofia 110
 Szornel-Dąbrowska Barbara 21, 24
 Szpakowski Tadeusz 126
 Szperling K. 70
 Szperna Tadeusz 31, 469
 Sztobryn Sławomir 10, 11
 Szukiewicz Wojciech 275, 441
 Szulc-Golska Bożena 327
 Szulkin Michał 403
 Szwaciński Tomasz 350, 469
 Szwejczerowa Aniela 226, 327, 408, 409, 426
 Szweykowski Zygmunt 110
 Szcówna Aniela 403
 Szydłowiecki Krzysztof 172, 173, 235, 416
 Szylar Anna 369, 469
 Szyller Sławomir 350, 456, 471
 Szymański Adam 24, 113, 441
 Szymański Michał 270, 469
 Szymczyk Maciej 278, 469
 Szyndler Bartłomiej 354, 469

 Ś.K. zob. Świerkowski Ksawery
 Śląski Jan 356, 462
 Świderski Bolesław 78, 149, 315, 467, 469
 Świdziński Konstanty 28
 Świerkowski Ksawery 43, 106, 197, 205, 218, 261, 268, 324, 325, 400, 401, 402, 403, 408, 410, 418, 421, 426, 429, 441
 Świerzowski Kasper 21, 125, 388, 469
 Świeżawska-Wojciechowska Maria 177, 180, 284, 305, 306, 416
 Świętoński Jan 390
 Świszczowski Franciszek 52
 Świtalska Helena 254, 417

 Tabeau Ludwika 361, 451
 Tadeusiewicz Hanna 14, 17, 18, 22, 63, 64, 66, 67, 69, 71, 83, 116, 117, 462, 469, 470
 Talbierska Jolanta 179, 457, 472
 Tałuc Katarzyna 358, 471
 Tarasiewicz Joanna 33, 453
 Tarkowski Stanisław 23, 62, 470
 Tarnowscy, rodzina 52, 197, 237, 318, 359
 Taubman Henryk 397
 Tazbir Stanisław 263, 429, 474
 Tchórzewska-Kabata Halina 475
 Temkin Barbara 259, 441
 Teodorczuk Władysław 68
 Teodorowicz-Hellman Ewa 169, 361, 452
 Theiss Wiesław 88, 465
 Thompson Anthony 95
 Thon Jan 408
 Thyregod Oskar 409
 Tilisch Eleazar 358, 468
 Tkaczenko Maria I. 352, 446
 Tłomakowski Janusz 205, 285, 421
 Tobera Marek 23, 45, 471
 Tobolka Zdenek Vaclav 257, 406
 Tokarska Anna 346, 471
 Toldo Vittorio de 405
 Tolstoj Lew 206
 Tom Józef 399
 Tondel Janusz 86, 361, 452, 459
 Topolski Jerzy 311, 471
 Trawińska-Słabęcka Danuta 32, 471
 Treichel Irena 12, 25, 26, 37, 471, 472
 Tretiak Józef 159
 Trębicki Władysław 47
 Triller Eugenia 360, 453
 Trinschek Czesław 402
 Trojanowski Edward 162, 275, 414
 Truchim Stefan 401
 Truściński Łukasz 369, 460
 Trzaska Władysław 109, 137, 464
 Trzcińska Maria 135, 471
 Trzewiczek Czesław 117
 Tuleja Józef 60, 61, 115, 116, 473
 Tur Jan 55
 Turkowski Tadeusz zob. Czarnecki Jerzy
 Turkuł Andrzej 56, 381
 Turowska-Bar Irena 17, 471
 Turpain Albert 405
 Tuwim Julian 127
 Tworek-Wrońska Beata 269, 471
 Tyszkiewicz Samuel 127
 Tyszkiewiczowa Irena 260, 429
 Tyszkowski Kazimierz 105, 106, 107, 129, 134, 135, 193, 194, 287, 306, 421, 441, 466

- Uhlendahl Heinrich 407
Ulewicz Tadeusz 21, 125, 355, 463, 466
Uljasz Adrian 32, 86, 188, 358, 471
Umiński Wacław 352, 471
Ungler Florian 90, 106, 173, 301, 438
Uziębło Lucjan 128
- Valenti Erminio 248
Van Meel Juriaan 404
Vanderheljden Jean F. 406
Vasilewa V. 409
Virdung Jan z Hasfurtu 169
Vitz Carl 344, 408, 409
Volf Josef 233, 307, 426
Vorstius Joris 243, 426
Vrtel-Wierczyński Stefan 36, 51, 84, 91, 96, 100, 105, 106, 132, 135, 136, 171, 181, 216, 223, 240, 245, 257, 291, 297, 322, 325, 327, 397, 400, 401, 416, 426, 432, 441, 443, 450, 454, 461, 466, 469, 471
- Wadowski Jerzy 21, 471
Wagner Arkadiusz 86, 179, 312, 313, 361, 366, 446, 452, 459, 465, 472
Walczak Wojciech 350, 456
Walde Otton 168, 337, 338, 351, 404, 432
Walter Franciszek 198, 316, 421, 441
Wantuła Jan 190, 204, 286, 357, 358, 399, 421, 445, 466, 471, 475
Wardęska Cecylia 408, 409, 410
Wartyński Jan 64, 65
Warząchowska Bogumiła 358, 464
Wasilewski Leon 178, 416
Wasowski Józef 403
Wasylewski Stanisław 197, 302, 421
Wawrykiewicz Zofia 361, 446, 453
Wawrzyniec z Wszerecza 191, 288
Weil Ernst 338, 405
Weitsch Edward 403
Wende Edward 54, 56, 107, 108, 380, 382
Wende Roman 56, 380
Weston Bertine E. 408
Wewerko Edward 117
Wędrychowska Zofia 410
...w...i 171, 415
Wiciński Henryk 120
Widerszal Seweryn 403, 409
Wieczorek Witold 17, 472
Wielhorski Michał 199, 418
Wieluch Doman 190
Wienczek Izabela 370, 472
Wiercińska Janina 278, 472
Wierczyński Stefan zob. Vrtel-Wierczyński Stefan
Wieroński Tadeusz 262, 429
Wieruski Kasper 230, 287, 289, 307, 422
Wierzbicki Jerzy 264, 265, 296, 429, 472
Wierzbowski Teodor 319, 398
Wieszczycy Adrian 160, 272, 414
Wietor Hieronim 173, 366
Więckowska Helena 12, 25, 26, 27, 30, 37, 83, 87, 94, 96, 97, 99, 217, 279, 301, 400, 412, 426, 444, 471, 472, 473
Wight Edward A. 408
Wilanowski Cezary 54
Wilczycki Tadeusz 126
Wild Karol 60, 206, 419
Wilder Hieronim 28, 151, 274, 360, 441, 464
Wilkinson G.E. 408
Wilkoń Teresa 19, 270, 475
Williram z Ebersbergu 247, 435
Wilson Louis R. 408
Wincenty z Beauvais 202
Wiskonttowa Zofia 215, 426
Wisłocki Władysław 51, 52, 105, 175, 360, 433, 441
Wisłocki Władysław Tadeusz 15, 52, 105, 106, 107, 123, 129, 134, 165, 209, 242, 427
Wiszniewski Michał 248
Wiśniewski Józef 63
Witecki Julian 70
Witkiewicz Kazimierz 21, 124, 125, 174, 180, 199, 201, 280, 285, 388, 399, 412, 416, 421, 442
Witkiewicz-Koszczyk Jan 264, 270, 296, 430, 441, 458, 469
Witkowski Michał 278, 473
Witkowski Rafał 368, 473
Witkowski Adam 70
Wittyg Wiktor 161, 173, 274, 441
Witwicki Władysław 174, 385, 416
Władyka Wiesław 12, 459
Władysław II Jagiełło, król Polski 235
Władysław III Warneńczyk, król Polski 362
Włodarczyk Jerzy 13, 473
Wojakowski Józef 355, 473
Wojciechowska Maja 373, 449, 474
Wojciechowska Maria zob. Świeżawska-Wojciechowska Maria

- Wojciechowski Kazimierz 263, 430
 Wojewódka Bernard 160, 347
 Wojnarski Jan 198, 421
 Wojtkowska Wiesława 88, 473
 Wojtkowski Andrzej 215, 400, 401, 427
 Wojtyniak Józef 371, 447
 Wolff August Robert 52, 57, 108, 109, 124, 137, 183, 318, 383, 384, 397
 Wolnik Fraciszek 368, 473
 Wolrab Jan 197, 237, 426
 Wolski Tadeusz 161, 367
 Wolski Zygmunt 259
 Wołosz Jan 372, 452, 473
 Wortmanówna Stefania 403
 Woyde Aleksander 347
 Wozliczek z Cieszyna 118
 Woźniak Jan 66
 Woźnicki Kazimierz 74, 75, 127, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 149, 275, 277, 306, 314, 413, 452
 Woźnicki Stanisław 397
 Wójcik Ewa 60, 473
 W.R. zob. Rafalski Walenty
 Wrede Maria 350, 473
 Wrocławska Maria 309, 458
 Wrona Grażyna 24, 102, 129, 389, 473, 474
 Wrońska Jolanta 54, 474
 Wrotnowski Karol 381
 Wróblewski Adam 43, 468
 Wróblewski Tadeusz 151, 182, 413
 Wróblówna Genowefa 402
 Wybicki Józef 159
 Wypler Jan 190
 Wyrwa Andrzej Marek 368, 473
 Wysocka Barbara 20, 474
 Wypiański Stanisław 162, 204, 274, 275, 285, 414, 418, 419
 Wywiałkowski Żegota Jakub 50

 Zachorowski Witold 239, 286, 427
 Zahorski Andrzej 354, 444
 Zainer Günter 34, 434
 Zajączkowski Wacław 119
 Zakrzewski Tadeusz 190, 474
 Zakrzewski Władysław 198, 420
 Zaleska-Kurnatowska Wanda 259, 260, 310, 430
 Zalewski Ludwik 182, 441, 442
 Załuska K. 69
 Załuski Andrzej Stanisław Kostka 201, 285, 421
 Załuski Józef Andrzej 26, 46, 167, 189, 196, 206, 228, 290, 348, 349, 417, 419, 449, 456, 457, 460, 474
 Załuski Stanisław 26, 167, 189, 228, 290, 348, 349, 419, 457
 Zamoyski Jan 300
 Zamoyski Władysław 248
 Zan Tomasz 159, 259, 428
 Zaremba-Guzińska Jadwiga 403
 Zarzębski Tadeusz 348, 349, 474
 Zawadzki Józef 47, 61
 Zawadzki Konrad 12, 348, 474
 Zawadzki Wojciech 369, 474
 Zawiszewski Ignacy 64, 65, 442
 Zbarski Jerzy 249, 432
 Zbarski Krzysztof 249, 432
 Zborowski Jan 196, 417
 Zdanowicz Anna 279, 474
 Zdzitowiecka-Jasieńska Halina 124, 125, 205, 285, 340, 387, 388, 407, 412, 421
 Zemanek Franciszek 69
 Zębaty Antoni Zbigniew 62
 Zielińska Mirosława 127, 474
 Zielińska Zofia 349, 474
 Zieliński Edward 55
 Zieliński Stanisław 141, 178, 442, 443
 Ziemiackowska Irena 409
 Zinkow Leszek 51, 475
 Ziomek Maksymilian Józef 402
 Ziółkowski Tadeusz 219, 427
 Živny Ladislav Jan 85, 98, 132, 257, 266, 324, 325, 329, 344, 403, 406, 409, 430, 442
 Živny Władysław Jan zob. Živny Ladislav Jan
 Zlobicky Józef Walenty 233, 307, 426
 Zradziński Józef 57
 Zubalewicz Leon 63
 Zukerkandl Wilhelm 59
 Zuzga Włodzimierz 159, 475
 Zuziak Szymon 347, 457
 Zwierzykowski Michał 354, 448
 Zwinogrodzka Ewa 361, 446, 453
 Zybert Elżbieta Barbara 373, 475
 Zyglewski Zbigniew 464
 Zygmunt I Stary, król Polski 286, 302, 362, 426
 Zygmunt II August, król Polski 167, 168, 191, 193, 230, 236, 287, 351, 352, 415, 421, 435, 436, 437, 451, 453, 458, 460, 464, 465, 471

- Zygmunt III Waza, król Polski 189, 193, 248, 307, 419, 427
- Żbikowska-Migoń Anna 10, 26, 30, 31, 31, 317, 341, 448, 461, 475
- Żerański Tadeusz 199, 442
- Żeromski Stefan 75
- Żmigrodzki Zbigniew 29, 37, 444, 451, 466, 475
- Żochowska Jolanta 372, 448
- Żołędowska Beata zob. Żołędowska-Król Beata
- Żołędowska-Król Beata 19, 270, 371, 373, 449, 451, 475
- Żółkiewska Regina 228, 229, 290, 307, 425
- Żółkiewski Jan 228, 229, 290, 425
- Żółkiewski Stanisław 228, 229
- Żórawska Alina 406
- Żuk I.P. 410
- Żukotyńska Beatrycze 241, 427
- Żukowska Ewa Anna 475
- Żurowska Wanda 209, 222, 427
- Żydaczewski Jan 116
- Żyła Władysław 198, 421
- Żynda Marcin 23, 476

Wykaz tabel

Tabela 1.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Książka” (1901–1914)	148
Tabela 2.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Przegląd Bibliograficzny” (1905–1913)	153
Tabela 3.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Przegląd Biblioteczny” (1908–1911)	163
Tabela 4.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Exlibris” (1917–1929)	179
Tabela 5.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Przegląd Bibliograficzny” (1923–1926)	185
Tabela 6.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Silva Rerum” (1925–1939)	207
Tabela 7.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Przegląd Biblioteczny” (1927–1939).	244
Tabela 8.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” (1929–1930)	250
Tabela 9.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Bibliotekarz” (1919)	255
Tabela 10.	Zagadnienia podejmowane na łamach czasopisma „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” (1929–1939)	269
Tabela 11.	Zagadnienia księgoznawcze podejmowane w artykułach na łamach czasopism w latach 1901–1918.	273
Tabela 12.	Zagadnienia bibliotekoznawcze i bibliotekarskie podejmowane w artykułach na łamach czasopism w latach 1901–1918	276
Tabela 13.	Zagadnienia księgoznawcze podejmowane w artykułach na łamach omawianych czasopism w latach 1918–1939	282
Tabela 14.	Zagadnienia bibliotekoznawcze i bibliotekarskie podejmowane w artykułach na łamach czasopism w latach 1918–1939	292
Tabela 15.	Tematy księgo- i bibliotekoznawcze z czasopism zagranicznych omówione na łamach analizowanych czasopism polskich w latach 1918–1939	328

Beata Żołędowska-Król

The development of the thought of book science and library science in the light of scientific and professional journals published in Poland (1901–1939)

Summary

The aim of this paper is to show what role performed journals founded in the years 1901–1939 by book people in the development of book science and library science. The paper presents the functions of continuous publications (in the fields of book science, bibliophily, librarianship and library science) that shaped theoretical thought and research techniques of the evolving disciplines, formed the attitudes of librarians, mediated in sharing experience and modern methods of work organisation in the library, provided necessary information, among others, on possible forms of professional education.

The first two chapters set out the conditions in which journals devoted to the book and the library had been established until 1939, present the profiles of the precursors who created the theoretical potential of Polish book science and library science, their views and the most important publishing repertoire, furthermore they outline the publishing and formal characteristics of the book people.

In the third chapter, the composition of the examined scientific and professional journals was reconstructed (their structure, types of information) and the results of the content analysis were presented to show the contribution of a given title to the development of theoretical reflection and research trends that were reflected in its pages. The following nine journal titles were analysed: „Bibliotekarz” (Librarian) (1919), „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” (the Bulletin of the Public Library of the Capital City of Warsaw) (1929–1939), „Exlibris” (1917–1929), „Książka” (Book) (1901–1914, 1922), „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” (The Diary of the Kórnik Library) (1929–1930), „Przegląd Bibliograficzny” (The Bibliography Review) (1905–1926), „Przegląd Biblioteczny” (The Library Review) (1908–1911 [for the years 1908–1909]), „Przegląd Biblioteczny” (The Library Review) (1927–1939), and „Silva Rerum” (1925–1939).

In the fourth chapter, which serves the role of the summary, a model of bibliology and library science, worked out in the pages of the studied magazines, has been outlined. The chapter comprises the issues concerning bibliology and library science discussed in the journals, their contribution to the development of the methodology and terminology within the discipline of book science and library science and inspirations in the then Polish and foreign scientific works. Subsequently, the research topics that were dealt with in the examined magazines and were continued after 1945 have been presented. The results of the study made it possible to confirm the contribution of the journals in the followings: documenting the development and dissemination of theories, scientific views and results of scientific research within the domains of the book science and library science; learning about the achievements of the world science and the

reception of them in Poland; popularising the scientific thought among the people working and dealing with the book.

The work is intended for specialists in various fields, representing primarily the broadly understood science concerning the book, as well as for press experts, cultural sociologists and researchers dealing with the history of science.

Keywords: book science, library science, scientific journals, professional magazines

Beata Żołędowska-Król

Die Entwicklung des buch- und bibliothekswissenschaftlichen Denkens im Lichte der auf den polnischen Gebieten (1901–1939) herausgegebenen Wissenschafts- und Fachzeitschriften

Zusammenfassung

In der vorliegenden Arbeit wird der Versuch unternommen, die Rolle der in den Jahren 1901–1939 von den Buchmenschen gegründeten Zeitschriften bei der Entwicklung der Buch- und Bibliothekswissenschaft aufzuzeigen. Dargestellt werden die Funktionen der fortlaufenden (bibliographischen, bibliophilen, bibliothekarischen und bibliothekswissenschaftlichen) Publikationen, die das theoretische Denken und die Forschungswerkstatt der sich entwickelnden Disziplinen prägten, die Haltung von Bibliothekaren beeinflussten, bei der Vermittlung von Erfahrungen und modernen Methoden der Arbeitsorganisation in der Bibliothek halfen, die notwendigen Informationen, u. a. über die möglichen Formen der Berufsbildung lieferten.

In den zwei ersten Kapiteln werden die Bedingungen genannt, unter denen die dem Buch und der Bibliothek gewidmeten Zeitschriften bis 1939 ins Leben gerufen wurden, geschildert werden auch die Vorläufer, die ein theoretisches Potenzial der polnischen Buch- und Bibliothekswissenschaft bestimmten, ihre Ansichten und das wichtigste Verlagsprogramm, darüber hinaus werden die Periodika der Buchmenschen in verlegerisch-formaler Hinsicht charakterisiert.

Im dritten Kapitel wird der Aufbau (die Struktur, die Arten von Informationen) der untersuchten Wissenschafts- und Fachzeitschriften behandelt und es werden auch die Ergebnisse der Inhaltsanalyse dargestellt, die es ermöglichen, den Beitrag einer ausgewählten Zeitschrift zur Entwicklung der theoretischen Reflexion und der sich in ihren Spalten widerspiegelnden Forschungsrichtungen zu veranschaulichen. Den Gegenstand der Analyse bilden folgende neun Zeitschriften: „Bibliotekarz” (1919), „Biuletyn Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy” (1929–1939), „Exlibris” (1917–1929), „Książka” (1901–1914, 1922), „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” (1929–1930), „Przegląd Bibliograficzny” (1905–1926), „Przegląd Biblioteczny” (1908–1911 [für den Zeitraum von 1908–1909]), „Przegląd Biblioteczny” (1927–1939) und „Silva Rerum” (1925–1939).

Im vierten Kapitel, das als eine Zusammenfassung gilt, wird das Modell der Buch- und Bibliothekswissenschaft umrissen, das in den Spalten der untersuchten Zeitschriften angewendet wurde. Dargestellt werden: die buch- und bibliothekswissenschaftliche Problematik, die in den Periodika aufgegriffen wird; deren Beitrag zur Entwicklung der Methodologie und Terminologie im Bereich der buch- und bibliothekswissenschaftlichen Disziplin; Inspirationen durch die damaligen wissenschaftlichen, polnischen und ausländischen Arbeiten. Im Weiteren werden die in den untersuchten Schriften realisierten Forschungsthemen präsentiert, die nach 1945 fortgeführt wurden. Die Ergebnisse der Studie ermöglichen es, den Beitrag der Zeitschriften zur Dokumentierung der Entwicklung und Verbreitung der wissenschaftlichen Theorien, Ansichten und Forschungsergebnisse im Bereich der Buch- und Bibliothekswissenschaft zu bestätigen; die

Errungenschaften der Weltwissenschaft und deren Rezeption auf dem polnischen Gebiet kennen zu lernen; das wissenschaftliche Denken unter den Mitarbeitern des Buches zu popularisieren.

Die Arbeit richtet sich an die Fachleute aus den verschiedenen Bereichen, die vor allem die weit verstandene Buchwissenschaft vertreten, sowie an die Zeitungswissenschaftler, Kulturosoziologen und Forscher, die sich mit der Geschichte der Wissenschaft befassen.

Schlüsselwörter: Buchwissenschaft, Bibliothekswissenschaft, Wissenschaftszeitschriften, Fachzeitschriften

Redaktor
JOANNA SZEWCZYK

Projektant okładki
EMILIA DAJNOWICZ

Redaktor techniczny
MAŁGORZATA PLEŚNIAR

Korektor
LIDIA SZUMIGAŁA

Łamanie
MAREK ZAGNIŃSKI

Copyright © 2019 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-3697-8
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3698-5
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 31,5. Ark. wyd. 40,5.
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 84,90 zł (+VAT)

Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin